E 1129 R. M. 2091

A BÉKÉSI

ÁGOST. HITV. EV. EGYHÁZMEGYE

PATRONÁTUSA ALATT ÁLLÓ

SZARVASI FŐGYMNÁSIUM

ÉVI JELENTÉSE.

188⁰/₁-ről.

KÖZZÉTESZI:

TATAY ISTVÁN,

IGAZGATÓ.

M. Kir. Gazdasági Tanintézet Keszthelyen

GYULÁN, 1881.

DOBAY JÁNOS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

REV 85

REV 98

REV 2019

A BÉKÉSI

ÁGOST. HITV. EV. EGYHÁZMEGYE

PATRONÁTUSA ALATT ÁLLÓ

SZARVASI FŐGYMNÁSIUM

ÉVI JELENTÉSE.

188⁰|₁-ről.

KÖZZÉTESZI:

TATAY ISTVÁN,

IGAZGATÓ.

GYULÁN, 1881.

DOBAY JÁNOS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

REV 98

REV 2010

TARTALOM:

Programmi értekezés Moravcsik tanártól.
Évi jelentések a tanárkartól, illetve igazgatóságtól, még pedig:
I. Tiszti személyzet.
II. A bekeblezett ifjuság névsora.
III. A népesség átnézete.
IV. Előadott tantárgyak vázlata.
V. Stílfeladványok vázlata.
VI. Taneszközök ez évi gyarapodása.
VII. Alumneum.
VIII. Évi események.

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM

Költészettani tankönyvek főgymnasiumunkban.

Az 1880. év augusztus havában jelent meg Greguss Ágost „Magyar költészettana“,[1]) s ugyanazon év september havában gymnasiumunk is behozta a felgymnasiumi osztályok számára. E tankönyv szerkezet, tartalom tekintetében eltér az eddigiektől, megszünteti a zavart, mely eddig a költészettan tanitásában uralkodik vala, s végre tiszta, világos képet nyujt a formáról, melyben a költemény megjelen s tartalomról, mely abban kifejezést nyer. Mielőtt e művet ismertetnők, röviden vissza kell tekintenünk a tankönyvekre, melyeket eddig gymnasiumunk használt.

Voltaképi költészettant gymnasiumunkban csak az 50-es évek óta tanitanak. Azelőtt a költői műnemek ismertetése csak az irodalomtörténet keretében vagy az aesthetikák mellékleteikép jelent meg. A grammatika mellett legfeljebb a költemény formájára terjeszkedett ki, s a latin prosódiát részletesen s alaposan végig tanitván, annak szabályait alkalmazták a magyar nyelvre is. A régi formai tanitás a nyelvtani formák kiegészitésekép mellékelte a verstant, mely egészen az időmértéken alapult. A régi magyar verselés traditiói, a hangsuly egykori szereplése, Zrinyi, Gyöngyösi alexandrinjai, Faludy ütemei lassankint halványodni kezdtek a költészetben, az elmélet pedig egyátalán nem vett róluk tudomást. Baróti-Szabó, Révay, Rajnis irodalmi polémiákat folytatnak egymás ellen, de abban megegyeznek mindhárman, hogy antik esz-

[1]) Magyar költészettan, irta Greguss Ágost. Budapest 1880.

ményiség szellemével együtt annak formája lehet csak jogosult. Elvetik a hangsulyos verselést, melyet „vulgaris“ játéknak neveznek, mellőzik a rímet, s a magyar prosódiát a szótagok hosszuságára és rövidségére alapitják. A régi azért még mindig követeli jogait s a küzdelem folyik, de majd hogy Révay győz a nagy nyelvi harczban Verseghy ellen, s törvényt szab költőnek, tudósnak egyaránt, a régi vers is kénytelen engedni, s Virág már klassikai fensőséggel veti meg a rímet, mint a mely izlésének nem felel meg. Hasztalan zengi a jó öreg Gvadányi Gyöngyösi alexandrinjaiban a peleskei notárius viselt dolgait, hasztalan kesergi Himfy bánatát hangsulyos ütemekben, a nemzeti forma pusztúl, Ráday megmértékeli rímes sorait s Kazinczy s a nyelvujitás diadalra juttatja a német klassicismus szellemét és az antik formát, mely mellett csak a rím nyer lassanként kegyelmet. A népköltészet még csak később lesz rá érdemes, hogy figyelemre méltassák; most még nem felel meg a kor izlésének s Vitkovics „Bácskai népdala“ nem igen talál méltánylókra az irók közt. Igy a század elején az időmérték uralkodik, s a költészetet mindinkább kivetkőzteti magyaros jelleméből. A lábak alkotásánál a hangsuly csak akkor jő tekintetbe, ha szükség van rá s a szók első tagjáról, ha az rövid, el kell tünnie az erős magyar hangsulynak, hogy a jambus rhythmusát ne zavarja. Csak mikor az Auróra körrel a romanticismus kerül uralomra, mely nálunk a nemzeti irányt vallja főtörvényének, kezd az irodalom érdeklődése a népköltészet s annak formái felé fordulni. Népdal- és mesegyüjtemények jelennek meg. A népies elem érvényesitni kezdi magát a műköltészetben, eleinte tárgyaiban, érzéseiben, nyelvében, majd versformájában. Már Vörösmarty és Czuczor is használnak itt-ott népies formákat inkább csak sejtve, mint öntudatosan, — a magyar rhythmust. Utódaik ismét visszaesést mutatnak, mignem Petőfi, Tompa, Arany föllépnek, s a nemzeti formát diadalra juttatják. Az utóbbi aztán ki is

nyomozza a magyar nemzeti versidom törvényeit, s elméletét kiadja 1856-ban. Ez évszám költészettani tankönyveinkre nézve a magyar hangsulyos verselés tárgyalásának születése éve. Addig a vers csak az időmérték alapján nyert tárgyalást, minthogy az elméleti irók épugy, mint a költők a népdalok versalakjaiban csak puszta szótagszámlálást láttak, s azok, kik erősebb érzékkel birtak s kiérezték bennök a rhythmust, ezt időmérték szerint törekedtek megfejteni s a sejtett rhythmikus egységeket, az ütemeket tökéletlen lábaknak vélték. Fogarassy János volt az első, a ki elmélettel iparkodott Aranyt megelőzni s „Kisérlet a magyar népdalok és zenékben uralkodó versmértékek kifürkészésére“ [1]) czimü értekezésében következő eredményekre jut: „1. Magyar népdalokban uralkodó láb a lengedező (—ᴗᴗ—) és a toborzéki (ᴗ— —ᴗ), még pedig 2. Lengedező a sor elején, toborzéki a lengedező után s rendszerint sor végén. 3. A lengedező lehet felütés nélkül, vagy felütéssel. 4. Lengedező csak 6-nál több tagu sorban kivántatik mulhatatlanul, kisebben ugrató (—ᴗ—) is lehet. 5. Toborzéki csak első felét tartja meg rendesen, másik fele két hosszú tag, vagy két rövid is lehet. 6. Lengedező minden hét tagnál nagyobb sorban avagy metszetben legalább egy legyen.“ Mint látjuk, ez elmélet, mely szintén időmértékre van alapitva, immár nem állhat meg, de a kezdés érdeme, a rhythmus felismerése s az első törekvés azt megfejteni, Fogarassyt illeti.

Arany [2]) elmélete a következő: A magyar rhythmus megkivánja, hogy a verssor önhosszasága s a benne levő hangsulyos tagok szerint bizonyos *izekre* osztassék. Ezek az izek a magyar hangsulyos vers egységei az ütemek. Az ütem nem egyéb, mint csoportosulása a gondolatnak és szóknak egy gócz, a hangsulyos tag körül. „Leghelyesebb, ha a hangsuly épen az ütem első tagját emeli ki, de e szabályosságtól

[1]) Mivelt magyar nyelvtan. Pest, 1848. 366—387. l.

[2]) A magyar nemzeti versidomról. Prózai dolgozatai. Budapest. 1879.

néha nem árt eltérni, mert általa a rhythmus nagyon is egyhanguan hullana szét.“ Az ütem állhat 4—3—2—1 szótagból. A caesura tehát annyi, a hány ütem van egy sorban. Látjuk, hogy Arany még nem szól külön értelmi és szóbeli hangsulyról. Ő azon szónak, melyen a mondatbeli hangsuly nyugszik, első tagját veszi az ütemben azon sulyos szótagnak, mely körül a többi sulytalan csoportosul. Ezért nála a hangsuly az ütem bármely tagján nyugodhatik, s ezért mondja Kisfaludy Sándor e sorát helytelennek : *szivünkben szent* | tüz lángolt, mint a melynek első ütemében két hangsuly van, másodikában pedig egy sincs. Torkos László s legujabban Greguss a verses hangsulyt szóbelinek tartják, s igy a hangsuly mindig az ütem első tagjára esik.

Igy fejlődött a verstan.

A költői műfajok elméletét nem érte annyi figyelem a fejlő irodalom részéről, mint a verstant. A költészettanirók rendesen idegen (német) forrásokból meritettek, a kor tudósai épugy mint költői a műfajok praecizírozásával, osztályozásával a nagy nyelvi kérdések mellett nem értek rá foglalkozni. Igy a nehány önálló művet kivéve, melyek nem tankönyvűl irattak, mint a Virág [1]), Pap [2]). Makáry [3]) stb. munkái, — a költészettan átalában mint a grammatika kiegészitője szerepel, mint a Verseghy [4]), Vajda [5]), Stáncsics sat. műveiben. Az irodalom nem fordulván élénkebb érdeklődéssel a műfajok meghatározása felé (tán az epost és drámát kivéve), s ezek nem keltvén élénkebb irodalmi vitákat, az elmélet megmaradt a régi alapon, csaknem változatlanul, meddőn, a német poetika eredményeit átvéve, leforditva. Csakis a legujabb irodalom kezd iránta érdeklődni. E téren a Kisfaludy

---

[1]) Virág Benedek : Magyar prosodia és magy. irás. Buda. 1820.
[2]) Pap Ignácz : Magyar poesis. 1835.
[3]) Makáry György : Magyar verstan 1842.
[4]) Verseghy Ferencz. Magy. grammatika a magy. isk. számára. Buda. 1818.
[5]) Vajda Péter : Magyar nyelvtan. Buda 1840.

Társaság megy elől, s Greguss ballada-elméletét követték az Aigner (elégia), Névy (dráma) P. Szathmáry Károly (novella, regény), Szász Károly (aesopi mese) sat. elméletei. Az időközben keletkezett költészettanok többé-kevésbé felölelték az ujabb eredményeket egy-egy műfaj terén, de az egész poetika uj alapra fektetése s a műfajok egységes szempontból való osztályozásának érdeme a Greguss költészettanáé. Erről alább.

1852-ben a tanrendszer gyökeresen átalakul. Behozzák a görök nyelvet és az érettségi vizsgálatokat s a tanitás nyelvévé, a hol csak lehet a németet kényszeritik. A szarvasi főgymnasium szerencsés körülmények közt halad, megőrzi az anyanyelven való tanitást s magyar felgymnasiumi tanterve a következő :

1853-tól 57-ig az V. és VI. osztályban stiltant tanitanak, melyhez az előadó tanár (Dallos majd Tatay) kézirata nyomán a költészet és ékesszólástan is járul. A két legfelső osztály az irodalom történetével és aesthetikával foglalkozik.

1857-től 61-ig stíltani és verstani elmélet mellett a tanár kéziratai alapján (Lányi, Tatay) olvasmányok életirási adatokkal Lonkay könyve nyomán. A két legfelső osztály, mint az előző években.

1861-től 67-ig az V-ben stíltan, tulnyomó tekintettel a költészetre (Mihálfi), a VI-ban stíltan, tulnyomó tekintettel a szónoklat- és prózára (Zsilinszky), kézirat alapján. A VII. és VIII-ban irodalomtörténet.

1867-ben megjelen Zsilinszky „Költészeti és szónoklati kézikönyve“, s az 1870-ik évig az V. (költészet) és VI. (próza) osztályban, 1870-től 76-ig pedig a VII-ben is használtatik (a drámai költészet és bölcsészeti próza) s az irodalomtörténet a VIII. osztályra marad.

1876-ban Zsilinszky könyve helyébe Torkos László költészettana (II. kiadás) és olvasókönyve lép s használja az V. VI. és VII. osztály.

Végre 1880-ban Greguss költészettana hozatik be először teljesen csak az V-be.

Minthogy csak a főgymnasiumunkban használt tankönyvekről akarunk megemlékezni, nincs rá terünk, hogy mindazon költészettani tankönyvre, melyek a Gregussét megelőzték, s a melyek különben is az itt tárgyalandókkal nagyjában egy huron pendülnek, kiterjeszkedjünk. Itt a Zsilinszky Mihály, Torkos László s végül a Greguss Ágost könyvéről fogunk szólani.

Mellőzve a Lonkay irodalomtörténeti olvasókönyvét, melyet az 50-es években használtak s mely különben sem költészettan, egy műről kell megemlékeznünk, mely a költészettani tankönyv irodalom terén az uttörő dicsőségével bir, az első költészettani kézikönyvről, melynek terjedelmes olvasókönyve műfajok szerint van osztályozva. Ez érdemes előd a „Remekek“ [1]) melyet Tatay István 1846. tavaszán a pesti ág. ev. tanári kar kivánatara szerkesztett s mely soká egyedűl állt az irodalomban s hatása azután is több követőjén felismerhető. Az utódokról a későbbi kor változó izlése lekoptatta ugyan a stíl sajátságos eredetiségét s az ujon alkotott műszavak kissé feltünő köntösét, mely az elődöt jellemezte, s több más ujdonsággal szerelték fel magokat, melyek a következő évek vivmányai (mint, — hogy mást ne emlitsek, — a magyar hangsulyos verselés,) — a nélkül, hogy örökölték volna tőle alaposságát, elméleteinek világosságát, műpéldáinak öntudatos megválogatását. E mű önálló része a prosodia és metrika, mig a költői műfajok elmélete Wolf nyomán készült. Különösen, a prosodia van nagy gonddal kidolgozva, mely — jóllehet egyoldalusságánál fogva — a mennyiben csak az időmértéken alapul, több tekintetben elavult, — ránk nézve is sok becses adatot tartalmaz. Igy, a mig egyrészt az akkor nagyon is ingadozó helyesirást prosodiailag szabályozza egyes tételeiben,

[1]) Költészeti és szónoklati remekek magyar prosodiával sat. közrebocsátá Tatay István. Pest, 1847.

— másrészt — szerzője alaposan ismervén a magyar nyelvjárásokat, — a mennyiségi viszonyok megállapitásánál ezeket is tekintetbe veszi. A prosodia végén megemlékszik a hangsulyról, melyet nyomintéknak [1]) nevez, s bár a kor nézete szerint ő is azt vallja, hogy a magyar nyelv teljesen sajátjává tevén a görög metrumot „kevésbé alkalmas a nyomatékos metrumra", mindamellett elismeri ennek létezését a magyar verselésben s mellőzve természetesen a régi költőket Tinódytól Faludyig, a kik mind hangsulyos versekben irtak, — Kisfaludy Sándorra hivatkozik, a kinek tracheausai csak a nyominték alapján magyarázhatók meg. A metrika és rímtan beható s szerző élénkebben érzi, mint követői a rím határjelölő szerepét, mely szerint a rím lényeges feladata a mennyiségi ryhtmus kiemelése. Ujon alkotott szavai közül néhány megélt [2]) s maig is használatban van. A forgalomba nem jötteknek korán megszünt létjogát igazolja a kor tulzó iránya, melynek diadalmas neologiája a purismust a végletekig vitte s a szócsinálást szabad üzletnek vélte, melyre az iparengedélyt a nyelv szellemétől kérni nem tartotta szükségesnek. A műpéldák a költői fajok gyakorlati szemléltetésére nagy gonddal vannak egybeállitva. A terjedelmes példatár, noha Arany hiányzik belőle (az „Elveszett alkotmány" ugyan 45-ben, de a „Toldi" csak 47-ben nyert pályadijat), feltünteti mindazt, ami az illető műfajt (tán csak a drámát kivéve, melynek példatára leggyengébb) kora igényeinek megfelelőleg minden oldalulag szemlélteti, magyarázza. Az 50-es években a „Remekek" azon megtiszteltetésben részesült a Bach kormány részéről, hogy, a hazafias

[1]) E, — különben a fogalmat oly sikerülten kifejező szó, — nem nyert polgárjogot a költészettani terminologiában, a mi kár, mert bizonyára jobb a hangsulynál.

[2]) Igy néhány versláb elnevezése, jóllehet a későbbi irók nagyrészt a Fogarassy álta alkottakat fogadta el. Először Vajda Péter nevezte el a verslábakat magyarul. Fogarassy ezeket nagyrészt elvette s ujakat csinált. Tatay műszavai szintén egy-kettő kivételével ujak. Zsilinszky Fogarassyból és Tatayból válogatott, Torkos és Greguss nagyrészt Fogarassyból meritettek. Arany a molossus elnevezését (amely Fogarassynál: andalgó) Tatayval vánszorgó-nak nevezi.

szellem vádjába esvén, az összes középiskolákból kitiltatott, a mi azt eredményezte, hogy általános figyelem tárgya lett s az ostromolt kiadó, a tilalom daczára, felszólitotta Tatayt, hogy művét rendezze második kiadás alá, ami elmaradt ugyan, de a tanárok, kik ekkor többnyire kéziratai alapján tanitották a költészettant, a „Remekek"-nek hasznát vették még sokáig.

Az első rendszeres költészettani tanköny, mely gymnasiumunk tanulói kezébe adatott, Zsilinszky Mihály kézikönyve[1]) mely szerkezetére s anyaga beosztására nézve megegyez a „Remekekkel." Verstani s szónoklattani tájékoztatást bocsát előre, mint emez, s a költői műfajok elméletét a műpéldák mellé csatolja. Tankönyvére nézve szerző igy nyilatkozik előszavában: „A költészeti és prózai példányok összeállitásánál *némi arányt* ohajtván létre hozni, *a prózára nagyobb gondot* forditottam, mint az hasonló tartalmú eddigi gyüjteményeinkben tapasztalható; mert azon *meggyőződésre jutottam,* hogy az ifju léleknek sokkal nagyobb szüksége van arra, hogy a prózában gyakoroltassék kellőképen, mint a költészetben"(?). E meggyőződés az a féle mondások félreértéséből származott, mint: „a próza mestersége sokkal nehezebb a verselésnél" vagy „minden irodalomban mindig nagyobb számmal vannak a jó versírók, mint jó prózaikusok". Szerző e meggyőződése nem annyira a „példányok összeállitásánál" emelkedik érvényre, — minthogy a prózai szemelvények a költőieknek alig egy harmadát teszik, hanem inkább az elméletre, a hol a prózai stíl sokkal alaposabban és behatóbban van tárgyalva, mint a költői. A verstan ugyanis sok tekintetben hiányos s a legfontosabb fogalmak (mint vers, rhythmus, költemény, költészet, költészettan stb.) meghatározását hasztalan keressük. A versről ennyit mond: „A költészet a képzelemre támaszkodván, *virágos, röpke(!)* szavakat kiván, melyek *zenei hangzatosság* alapján a rhythmus (még nem volt

[1]) A magy. költészet és szónoklat kézikönyve, közrebocsátá Zsilinszky Mihály, 1868.

róla szó) törvényei által kötvék (vers)". Világos hogy ezáltal a vers nincs meghatározva. A verstan ez: „a verstan előadja azon szabályokat, melyek szerint költeményeknél (még ez sem volt meghatározva) az egyes szótagok és szók minőségét és mennyiségét meghatarozhatjuk, vagy: melyek szerint a *verses hangzatosságot* (mi ez? rhythmus?) előidézhetjük". — Ez alapon tovább haladva szól a a mű a mértékes és hangsulyos verselésről. A mértékes verselés tárgyalása nagyobb részt rövid kivonata a „Remekek" illető szakaszának, némi kivétellel, mint pl. a fejezet végén a choriambusi sorokról szólva megjegyzi (még Fogarassy nyomán), hogy „e sorokban lejtenek *többnyire* a magyar népdalok is. A hangsulyos verselés tárgyalásánál, melylyel még rövidebben végez, felemliti az értelmi hangsulyt, melyet ugy határoz meg, hogy az: „azon hangsuly, midőn *egész mondatokban némely* szavak a rajtok nyugvó főértelem miatt jobban kiemeltetnek", — de nem mondja meg, hogy az a hangsuly, mely az ütem központját képezi, miféle. E rész leginkább a Torkos László első kiadása nyomán készült, mely még a szóbeli hangsulyt nem emeli érvényre, a versben. – A költői nemeket igy osztályozza: történeti vagy tárgyias, lantos vagy alanyi, színi vagy cselekvényi költészet. Az epikai kétféle: leíró és elbeszélő; a lyrai szintén két részre oszlik: érzelmi és értelmi; a drámai hasonlóképen „leginkább két fajra oszlik": „*Szomormüre* (tragédia), midőn az ember ugy tüntettetik fel, a mint az élet legfőbb javai után küzd s győzelmet saját vesztével nyer; és *vigjátékra* (komédia), melyben az ember az élet közönséges semmis czéljai utáni törekvésében állittatik elé." Majd alább szólani fogunk a költői fajok eddigi osztályozásának következetlen voltáról; itt mindjárt felötlik a helytelen kiindulás, mely az epikát, az események költészetét leiróra (mely minden esemény nélkül is lehet) és elbeszélőre, a lyrai költészetet pedig érzelmire és értelmeire (melyen az oktató fajokat érti) osztja. Mindezen hiányok mellett e tankönyv sokáig hézagot pótolt

tanköny irodalmunkban (a Szvorényi „Szemelvényei“, mely vele egyidőben látott napvilágot, inkább irodalomtörténeti alapon indul ki), — s érdemét különösen a próza alapos tárgyalása s a terjedelmes példatár megválogatása képezik.

Torkos László költészettanának [1]) második és harmadik kiadása volt főiskolánknál használatban. Műve első kiadásában a verstani rész nagyjában megegyez Arany elméletével, de már a másodikban saját elméletének ad kifejezést, mely szerint az ütemekben lábakat különböztet meg s ennek alapján szól hangsulyos trochaeus-, jambus-, és dactylusokról. Ez elmélet folytán szól igy: „a trochaei sorok már legrégibb költőink által használtattak, természetesen a hangsulyos rhythmus alapján,“ vagy „a jambusi sorok, mert a magyar nyelv hangsulyos esésével ellenkeznek, régibb költőink által nem használtattak“, vagy „hangsulyos dactylusokat kiváltkép Faludy használt a mult században“ stb. — Nála az ütem egy, — a lábnál nagyobb, — verstani egység, mely 4 vagy 3 szótagból állhat, tehát egy ütem vagy két trochaeusi, vagy egy dactylusi lábat rejt magában. „Az ütemezés — ugymond — az időmértékes verselésben is nagy jelentőségü, s igy épen nem kizárólagos sajátsága a magyar hangsulyos rhythmusnak, utóbbiban mégis lényegesebb szerepet játszik, mint előbbiben, mert az *ütemeken belül levő verslábak(!)* nem tünhetnek fel benne oly határozottan, mint az időmértékben, hol tiszta, szabatos lábak alkalmazása által ütemezés nélkül is lehet — bár *nem tökéletesen,* — bizonyos rhythmust feltüntetni.“ — Ez az elmélet, mely két ellenkező verselési mód versegységeit egy név alá szoritja (trochaeus dactylus stb.) nagy zavart okozott a tanitásban s ezt a szerző érezve, a harmadik kiadásban különválasztja ismét a kétféle verselést, ámbár fentebb idézett állitását az „ütemezésről“, s általában azon alaptévedését, hogy az ütemek lábakat rejtenek, itt is fenntartja. E kiadás szerint az ütemek szintén kétfélék: 4 és

[1]) Költészettan, irta Torkos László, II. kiadás, Pest 1871. III. Kiadás, Budapest 1877.

3 taguak. Amazokat lassúbb, ezeket gyorsabb menetü ütemeknek nevezi. A lassúbb menetü ütemeknek két hangsulya van : az első szótagon a fő, — a harmadikon a méllékhangsuly. A háromnál kevesebb szótagból álló ütemeket csonkáknak hivja. A költői műfajok osztályozásánál már megkülönbözteti a belvilág (melyet alanyinak nevez) s a külvilág (melynek neve tárgyias) költészetét, melyek egyrészről lyraira (érzelmi) s oktatóra (értelmi), másrészről leiróra s elbeszélőre oszlanak fel, de az alfajok osztályozása megegyez az előbbi tankönyvekével s az epikában pl. beszél románczról, balladáról, példázatról, mondáról, regéről, eposról, regényről, novelláról, költői elbeszélésről, mint a többiek. — Művének bevezetésében szól a szépről és fajairól ; a költészettan pedig két részre oszlik : átalános költészettanra, mely a költői tartalmat, anyagot és alakot tárgyalja s a részleges költészettanra, mely a költészeti nemek és fajok, továbbá a költészeti irányok és elvekről szól. A mű szélesebb alapra van fektetve, mint az eddigi tankönyvek s behatóbb munkálkodás eredménye, de az előadás nagyon is abstract s nem a tanuló felfogásához mért volta gymnasiumi használatra nem igen teszi alkalmassá. Az olvasókönyv műpéldái irodalomtörténeti rendet követnek.

Greguss Ágost tankönyvét kiadója következő találó megjegyzéssel vezeti be : „A szerző több rendbeli felhivások következtében irta meg magyar költészettanát, alkalmazkodva benne a fennálló tantervhez, de szakitva a fennálló kaptaszerüséggel, mely tankönyveinkben még nagyobbára uralkodik. Bölcsészeti elvekből indulva ki, mind a verstan, mind a költeménytan tárgyalását szélesebb, mégis egyszerü alapra fektette, azon alapra, melyet egyfelöl a magyar vers sajátságos fejlődése, másfelöl az egész anyag széptani mivolta kijelöl. . . . Ily módon a költészettan köre tágul, sok uj, olyas jut bele, mi eddigi tankönyveinkből hiányzik, de a dolog természete szerint oda tartozik ; a mű terjedelme azonban, e tartalmi gyarapodás mellett is, csekélyebb, mint más

ilyen tankönyveké, mert a szerző a fogalmakat, logikai szabatossággal, minél rövidebb meghatározásokban világositja föl, tárgyait minél áttekinthetőbb csoportositásban s minél tömöttebb előadásban meriti ki, a részletezést s bővebb fejtegetést a szakértő tanár élőszavára bizván."

A mű két részre oszlik. az egyik a költemény külső alakját tárgyalja, ez a verstan; a másik a költeményeket tartalmuk szerint vizsgálja: ez a költeménytan. E részek megint két-két alrészre oszlanak. A verstan a versek elemeire, melyekből amaz alakul és a versek nemeire, mely az elemek összeszövődéséből támad. A költeménytan ismét a költemények elemeire, vagyis azon szépségi formákra, melyekből a költemény alakul, és a költemények nemeire, mely a költemények tárgyainak különféleségét s e tárgyak különféle feldolgozását tünteti fel.

Ez a polaris osztályozás vonul végig az egész tankönyv szerkezetén. A vers meghatározása a következő: a vers oly szóbeli előadás, melyben gondolatok, vagy hangok, illetőleg hangsorok rendesen ismétlődnek." A gondolatok ismétlődése szüli a gondolat rhythmusát, a hangok (rím), vagy hangsorok (ütem) ismétlődése: a hangbeli rhythmus. Ime a gondolat rhythmusa, az ősi vers, mely az ótestamentombeli héber költészet egyedüli versformája, mely mutatkozik a finn népepopéában, a kalevalában, s irodalmunk régibb maradványaiban is, mint a Katalin-legendában, Kinizsiné imakönyvében, a székely balladában, a régi népmeséinkben, s a melyről eddig verstaníróink nem vettek tudomást. A hangbeli rhythmus ismét kétféle. A hangok vagy minőségük, vagy mennyiségük szerint ismétlődnek. Minőséges a rhythmus, melyben egyes hangok, menyiséges, melyben egész hangsorok ismétlődnek. Amaz a rím, ez az ütem. A rím ismét kétféle: mássalhangzó (alliteratio), ha a szók elején a mássalhangzók, magánhangzó, ha a szók utólsó egy vagy több tagjában a magánhanzók ismétlődnek. Ez utóbbi ismét kétféle: ha csak a magánhang-

zók, az assonáncz, ha a magánhangzók kiséretében lévő mássalhangzók is ismétlődnek, voltaképi rím. Az ütem is kétféle. A szótag mennyiséges volta ugyanis függ egyrészt az erőtől, másrészt az időtől, melyet kiejtésére forditunk. A kiejtés ereje szerint a szótag sulyos vagy sulytalan; a kiejtés ideje szerint hosszu vagy rövid. A rhythmus azon egysége, melyben a szótagok kiejtésük ereje, azaz sulyos és sulytalan mivoltuk szerint jőnek számba, a hangsulyos ütem, a melyben pedig azok a kiejtés idejét móráját, azaz hosszuságát, vagy rövidségét vesszük tekintetbe, mórás ütem, vagy láb. Ezek a versek elemei.

A versek nemei ismét két félék: azon versek, melyek nyelvünk saját mivolta szerint eredetileg fejlődtek ki, a magyaros versek; azok pedig, melyeket költőink idegen irodalmakból ültettek át a miénkbe, az idegenes versek. Az idegenes versek ismét kétfélék: a melyekben szigorúan meg van határozva minden láb mórás mennyisége: a görög-latinos versek; a melyek ellenben szabadabbak, s bennök a hosszuságot a hangsuly is helyettesitheti: a román-germános versek.

A költemények elemei, mint láttuk, azon szépségi formák melyek bennök nyilatkoznak. Ezek két csoportba oszthatók: az egyik a tartalmi szépség csoportja, melyben a szép magában a költemény tárgyában rejlik; a másik az alaki szépség csoportja, melyben a szépség a tárgy feltüntetése módjában, vagyis a tárgyalásban tünik fel. A tárgyi szépségnek négy alapformája van: a fenség, kellem, tragikum, komikum; a tárgyalás szépségének szintén négy: a hűség, öszhang, eredetiség, szabályosság. A rut birodalmában azoknak ellenkezőkép megfelelnek: az aljas, undok fonák és félelmes; ezeknek: a hűtlenség, öszhangtalanság, lelketlenség, szabálytalanság.

A költemények nemei ismét kétfélekép osztályozhatók. A költő tárgyát vagy a külső valóságból kölcsönzi: a külvilág költészete, vagy a lélek belső életéből meriti: a belvi-

lág költészete. Minthogy pedig a lélek belső életét gondolataink és érzelmeink alkotják, a belvilág költészete is kétféle lesz : az elmélkedő és érzelmi költészet. Az elmélkedés a mi czélját illeti, ismét lehet kétféle : a költő vagy ismereteit, meggyőződését akarja közölni olvasójával : oktató költészet, vagy bizonyos hibákért, fonákságokért fedd és nevet : gunyoló költészet. Oktató : a tanköltemény és gnóma; gunyoló : a szatira és epigrámm. A lantos költészetnek három faja van : a dal, óda, elégia. — A külvilág térben és időben jelen meg s igy a külvilág költészete két csoportra oszlik : az egyik a térbeli jelenségeket, tárgyakat tárja elénk : leiró költészet; a másik az időbeli jelenségeket, eseményeket tünteti fel : eseményes költészet. Az előbbiben megkülönböztethetni a természetképet és életképet; az utóbbi, — minthogy a költő kétfélekép adhatja elő az eseményt, vagy a mult keretében mint már bekövetkezettet, lefolytat, vagy a jelen keretében mint épen bekövetkezőt, — kétféle lesz : epikai és drámai költészet. Az elbeszélő költészet, ujra két csoportra oszlik : a tiszta fajokéra, melyek keveretlenül megőrzik az epikai sajátságokat, vegyes fajokéra, melyek más nemek sajátságait is felveszik. A tiszta fajok kétfélék : nagy fajok : az eposz és regény, kis fajok : a költői elbeszélés és novella. A vegyes fajok a következők : oktató elbeszélés, ha az elmélkedő költészet elemei vegyülnek belé (mese, parabola, allegoria); lantos elbeszélés, melyben a lyrai elemek uralkodnak az epikai nyugalom és tárgylagosság rovására (költői beszély, verses regény); a leiró elbeszélés, ha a leiró költészet elemeivel vegyül (életkép, idyll); a leiró dal, ha az epikába mind lyrai, mind leiró elem belé elegyül (románcz, regekép) és a drámai dal, melybe a leirón és lyrain kivül a drámai is belevegyül : a ballada. A szinköltészetnek is két nagy csoportja van : a tiszta fajok : a tragédia és komédia és a vegyes fajok, ha más elemek vegyülnek belé : a drámai tanköltemény, ha oktató elemek vegyülnek a szinműbe; drámai életkép, melyet,

a leiró elem közbevegyülése szül; lyrai drámák, melyekben a lantos elemek kerekednek felül; epikai drámák, ha a drámába elbeszélő elemek tódulnak, ezek a hősköltemények és regényes szinmüvek.

Kissé részletesebben időztünk e tankönyv szerkezeténél hogy annál jobban rámutathassunk az eredményekre, melyeket általa a poetika elért. Mint láttuk a metrika tárgyalása és a költői müfajok osztályozása volt az eddig, minek előadását tankönyveink megnehezitették. A hangsuly és időmérték felszines vagy félszeg tárgyalása az alap fogalmak definitióinak hiánya, továbbá az osztályozó szempont következetlensége a költői fajok osztályozásánál, mindannyi gátló körülmények voltak. A tanárnak magának kellett az ilyen fogalmak meghatározását adni, mint vers, rhythmus, költemény s meghatározásának mindig összhangzania kellett az illető tankönyv azon meghatározásaival, melyek az alapvető fogalmak segitsége nélkül épültek fel; a műfajok változatos csoportjain pedig soha sem tudott egységes és öszhangos áttekintést nyujtani. Greguss e nehézségeket nagy könnyüséggel szünteti meg. Nála az összes verstan a vers s a költeménytan a költemény definitioján épül fel. Egyik meghatározás a másikat szüli s az alapfogalmakból kiindulva, deduktive halad lefelé a legalsóbb fogalmakig, melyek mindmegannyi összefüggő láncszemek. Fentebb láttuk, minő alapon indul ki a szerző, hogyan magyarázza meg a verset, s hogyan osztályozza a műfajokat. Erre nézve néhány megjegyzést.

Eddigi tankönyveink a hangsulyt és időmértéket vagy teljesen elkülönitve egymástól tárgyalták, mint a mely két verselés soha sem állitható egymás mellé, vagy, mint a Torkosé, ugy kisértették meg a kettőt összekötni, hogy az ütenben lábakat különböztetnek meg, mi még nagyobb zavarra ad okot. Greguss megfejti a kérdést s rámutat, hogy mindkettő egy elven alapul, a mennyiségi rhythmus elvén, melyet azonos mennyiségü hangsorok ismétlődése szül. Ezen ismét-

lődő hangsorok egysége az ütem. Már most, ha a kiejtés erejét vesszük tekintetbe, akkor származik a hangsulyos ütem, melynél a szótag sulyos vagy sulytalan volta dönt; ha pedig a kiejtés idejét, a mórát nézzük, akkor nyerjük a mórás ütemet, vagy lábat, melynél a szótagok hosszuságát vagy rövidségét vesszük számba. A láb tehát nem egyéb, mint ütem, mely a mórán alapul, a melyben minden hosszú tag két, minden rövid pedig egy mórát ér s a mely szintugy, mint a hangsulyos ütem legalább két s legfeljebb négy tagu lehet; „Minthogy azonban az ütemben a sulyos tag mindig az *első* helyet foglalja el és mellette a többi mindig sulytalan, a lábban pedig akár a hosszu, akár a rövid tagok bárhol állhatnak és vannak oly lábak is, melyeknek tagjai mind egyenlő értéküek: természetes, hogy a lábak nagyobb különféleséget mutatnak, mint az ütemek.“ Verstani elmélete tehát abban különbözik az Aranyétól, hogy a verses hangsulyt szóbelinek mondja s igy az ütemben a sulyos tag, mely körül a többi sulytalan csoportosul, mindég az első tag nála, mig Arany, azt állitja, hogy e sulyos tag az ütem bármely tagja lehet, sőt a változatosság kedveért jó is, ha a kiemelt szótag az ütemben helyet változtat. Az idegenes versekről szólva megkülönbözteti a görög latinos verseket a román-germános versektől, mely utóbbiaknak mórás rhythmusok nem oly erős s megengedik, hogy a hosszuságot a hangsuly helyettesitse. Ez által megmagyarázza azokat a verseket, melyek a német verselés elveinek hatása alatt keletkeztek, s melyeknek megfejtése annyi félreértésnek szolgált alapul.

A költemények elemeikép bemutatja azon szépségi formákat, melyek a költemények tartalmában és alapjában érvényesülnek, s melyek más tankönyvekben vagy egészen hiányoznak, vagy szétszórtan majd mint különálló bevezetés, (a szép és rut) majd mint a költői tartalom viszonya a valósághoz (hüség), majd mint szerkezet (öszhang), majd mint költői stíl (szabályosság), de mindig hiányosan, egymással s a

költészettan tárgyalásával szorosan és szervesen össze nem függve fordulnak elé. A szerző eként megmagyarázván, mi képezi a költemény tárgyának és tárgyalásának szépségét, átmegy a költői műnemek osztályozására.

A mint mondtuk, az eddigi tankönyvek idevágó szakaszaikat idegen, különösen s csaknem kizárólag német forrásokból meritették. Greguss könyvében ez is önálló része. Nézzük az epikai költészetet. Eddigi tankönyviróink körülbelől a következő fajokat különböztették meg benne: ballada, románcz, költői elbeszélés, epos, regény, monda, rege, mese, novella. Előzetesen meghatározták az epikai elem sajátságait, hogy t. i. az epikai alőadás objectiv, nyugodt, terjedelmes, plastikus, folytonos stb. s nem törődtek vele, hogy e kaptafára nem lehet ráhuzni az emlitett fajok nagy részét, pl. a románczot, balladát. Költői elbeszélésnek nevezték a „Kevehází"-t, és „Katalin"-t (Arany) s az előadás merőben ellenkező voltát meg nem magyarázták, hanem ha ugy, hogy a lyray elbeszélést elnevezték a „regényhez és beszélyhez közel álló fajoknak" (Torkos), vagy megkülönböztetik ugyanazt költői beszély nevén, de megjegyzik, hogy „a kettő közötti különbség kimutatása igen bajos" s hogy a költői elbeszélésnek inkább *kisebbszerü*, mindennapi eseményke, — a költői beszélynek pedig inkább *jelentékenyebb* és *érdekesebb* események szolgáltatnak tárgyat". (Zsilinszky).

Greguss az epikai költészet különböző fajai közt határvonalat huz s megkülönbözteti a tiszta és vegyes fajokat, s ez utóbbiakat pedig a szerint osztályozza, a mint az epikaiba más műnem sajátságai is vegyülnek. Továbbá az eddigi költészettanok megkülönböztették a mondát, legendát, regét, miáltal az osztályozó szempont következetlenné vált, mert hisz ez egyes műfajokat az *előadás módja* szerint osztályozták, holott a monda, rege, legenda, a tárgy *eredetét* veszi kiindulásul. Igy tehát a szerint a mint egy költő egy-egy mondai tárgyat feldolgoz, a monda lehet epos, költői elbeszélés, bal-

lada, románcz sat. s világos, hogy azon fajok közt, melyek az előadás módja szerint osztályoztatnak, sem a monda, sem a rege, sem a legenda nem foglalhat helyet. Ugyanez a következetlen osztályozás tünik fel az alanyi költészetben is, a hol az értelmi költészet fajai közt ott látjuk a költői levelet is. A levélalak nem lehet osztályozó szempont, mert az a műfaj lényegére nézve merőben közömbös, a mint hogy látjuk, hogy elégia is jelenhet meg levélformában s akkor heroid a neve. Való, hogy a mit epistolának neveztek a régiek az rendesen az oktató költészetben foglal helyet, de akkor ott van számára a tanköltemény neve.

Greguss költeménytana sokkal kisebb terjedelmü, mint más költészettanoké s mindamellett sokkal többet mond, kerüli a frázisokat, melyekben elődei duslakodnak, s minden ujabb fogalmat már tárgyalt s ismert fogalom alapján magyaráz meg. Hogy csak egyetlen példát hozzak fel, lássuk, hogyan jellemzi a tragédiát. — Előzetes történelmi bevezetés után igy szól: „a tragédiában a tragikum (ez már a költemények elemeinél részletesen meg volt magyarázva) szépsége érvényesül, s minthogy a tragikumot két elem, a félelmetes és a tiszteletreméltó (fenség) szolgáltatja, benne hol egyik, hol másik lehet tulsulyban, vagy pedig mind a kettő egyensulyban. Ehez képest a tragédiának három alfaja lesz: egyik az ugynevezett rémdráma, mely elvetemültek gonoszságait és ártatlanok szenvedéseit adja elé, melyben tehát az alsó komikum szerepel; másik, a felső tragikum szüleménye, bizonyos fajta szent tragédia, melynek magasztos vértanuk a hősei; a harmadik az igazi tragédia, melyben megvan a fenséges és félelmetes öszhangja, melynek hőse méltó részvétet gerjeszt maga iránt, a kit megsajnálunk, de meg is nyugszunk sorsában, mert magának köszönheti“ sat. Fölösleges a ballada elméletére hivatkoznom, melyet ő teremtett meg.

Mielőtt e könyvet a tanuló kezébe adjuk, természetesen kell már gyakorlati ismeretekkel birnia az egyes műfajokról,

versnemekről. Maga a tankönyv nem egyéb, mint rendszerbe foglalása az inductive nyert ismereteknek. És igy előttünk áll a követendő módszer is a költészettan tanitásánál. A tanuló olvassa pl. „Buda halálát“ s megismeri az epost, meg az alexandrint, ennek kapcsában az ütemet, caesurát, rímet; tárgyaljuk vele pl. „Szent László“-t s megtanulja, mi a költői elbeszélés, legenda félrím s a két ütemü nyolcztagu vers, melyet Greguss az ősi versnek nevez, elolvassa „Ágnes asszonyt“-t, s tudja mi a ballada, refrain sat. Kezébe adjuk Petőfi dalait, Berzsenyi ódáit s megtudja, mi a lyra, megismeri a magyar lyra versformáit, meg a szaffói vagy alkajoszi verset s vele együtt az időmértéket, lábat sat. Elolvassa Petőfi „Pusztá“-ját s rájön a leiró költészet sajátságaira s arra a módra, mely szerint a költészet, mint időbeli művészet, térbeli tárgyakat feldolgozhat, sat.

Az egy főnemhez tartozó költeményeket aztán összehasonlitva, nyeri lassanként ismereteit az epikai, lyrai, drámai sat. költészetre vonatkozólag. Igy halad fölfelé, mig végre a gyakorlatilag nyert ismereteket rendszerbe foglalja a tankönyv nyomán, mely viszont az átalánosból indul ki s ennek segélyével jut el a részleteshez. Igy miután az egyéniből elvonás utján megnyerte s szemléletileg fogta fel az átalánost s elvonta magának a példából a szabályt, akkor kapja a tapasztalati anyagot rendszerbe állitva a tankönyvben, s az egyéninek terjedelmes csoportjai felett átalános elvek alapján könnyü áttekinthetőséget nyer. E czélra nagyon hiányzik egy jó olvasókönyv, mely a Greguss tankönyve mellett alkalmaztatnék, s valóban szükség van rá, hogy Greguss szerkesszen egyet.

Moravcsik Géza.

ÉVI JELENTÉS.

I.

Tiszti személyzet.

A) ***Patronátus.*** Gyakorolja ezt a békési ág. hitv. ev. egyházmegye, ezidő szerint nagys. *Osztroluczky Géza* felügyelő és nagytiszt. *Áchim Ádám* esperes urakkal az élén, támogatva a *főiskolai tanácstól*, melynek tagjai, *vidékről: Horváth Sámuel* érd. esperes, *Haán Lajos* csabai, *Petz Gyula* és ifj. *Jeszenszky Károly* m.-berényi, *Masznyik János* t.-földvári, *Petrovics Soma* csabai (magyar) lelkészek, — *Zsilinszky Mihály* orsz. képviselő, *Székács Lajos* és *Illés Lajos* urad. főtisztek, *Tavaszy János* ügyvéd, *Koller Gábor* nyug. urad. számtartó, *Szeberényi István* esp. ügyész; — helyben: *Sárkány János* érd. esperes, id. *Mikolay Mihály* birtokos, *Pól Dániel* főjegyző, *Dancs Béla* v. jegyző, *Szirláczky János* tanitó, *Szlovák Soma* pénztárnok, *Plavecz György* ügyvéd, — Benka Gyula, Chovan Károly, Dlhányi Zsigmond, Mihálfi József, Tatay István tanárok.

B) ***Igazgató*** *Tatay István.* A tanitóképzőre nézve: *igazgató Benka Gyula.*

C) ***Pénz- és gazdaságügyi vezetők.*** *A számvevőszék* elnöke: Koller Gábor, — tagjai: Sárkány János, Szlovák Soma, Dancs Béla, Pól Dániel, Baros Károly, Schulz Jenő. — *Pénztárnok* és *ephorus:* Dlhányi Zsigmond. — *Gazdasági gondnok:* Mikolay János.

D) ***Tanerők és gyüjteményőrök.***

a. *Tanárok*, még pedig *rendesek*:

1., *Benka Gyula* a praeparandia igazgatója s a VII. osztály tanára, — előadta a VII. s VIII-ban a bölcs. előtant, VII-ben a magyart, I. és II-ban a sz. k. rajzot, — a praeparandiában a nevelés-tanitástant, zene elméletet és gyakorlatot. Heti óraszáma 21, beszámitva

nála, ép ugy mint alább Lányinál és Mihálfinál, a sz. k. rajz óráit is, de melyek a tanárra nézve önkéntes órák.

2. *Chován Károly* a VIII. osztály tanára, előadott VIII-ban physikát és magyar irodalmat, az V. IV. és III. osztályokban természetrajzot és tant, IV-ben mennyiségtant is. Heti óraszáma 18.

3. *Dlhányi Zsigmond* az I. osztály tanára, tanitott I-ben latint és magyart, — I. és II-ban földrajzot és mennyiségtant. Heti óraszáma 21.

4. *Gajdács Pál* a III. osztály tanára, — tanitott III-ban latint, németet, történetet, vallástant — V-ben latint. Heti óraszáma 18.

5. *Kicska Dániel* tanitott V.—VIII. latin irályt, VI-ban latint, praeparandiában különfélét. Heti óraszáma 19.

6. *Koren István* a IV. osztály tanára, — előadott vallástant, latint, magyart, németet a IV-ben, természetrajzot a VI-ban. Heti óraszáma 19.

7. *Lányi Gusztáv* tanitott görögöt és vallástant V. VI. VII-ben V-ben sz. k. rajzot is. Ezzel heti óraszáma 20.

8. *Mihálfi József* az V. osztály tanára, — tanitott IV. V. VII. VIII-ban történelmet, IV-ben földrajzot is, azonfelül V-ben magyart, és németet, — III. és IV-ben sz. k. rajzot. Ezzel számitva heti óraszáma 21.

(Jegyzet: Mihálfitól ez idén megjelent Békésmegye falitérképe.)

9. *Moravcsik Géza* a VI. osztály tanára, tanitott VI-ban magyart, németet, történetet, II. és III-ban még magyart, VII-ben németet. Óraszáma 18.

10. *Szemián Dániel* a II. osztály főnöke, — tanitott II-ban latint és németet, I. és II-ban vallástant és természetrajzot. Óraszáma 19.

11. *Szendy György* — az év nagyobb részén át*) helyettesek által kisegittetve — tanitott V. VI. VII. VIII-ban mathésist, VII-ben term. tani földrajzot és történetet s VIII-ban németet is. Rendszerinti óraszám 18.

12. *Tatay István* igazgató VII. és VIII-ban latint, VIII-ban görögöt is. Heti óraszám 15.

Segédtanár:

1. *Dancs Ferencz* reáliskolai tanárjelelt, tanitott I. és II-ban szépirást, s I. féléven át V-ben vegytant, — azonkivül igen sürűen pótolta a beteg Szendyt mathematikai és term. földrajzi órákban.

---

*) Sajnos egészségi viszonyai folytán.

b. ***Melléktanárok.***

1. *Vallástanra* t. *Láhner Ignác* r. kath. és *Schiff Adolf* izr. katehéta. 2. *Testgyakorlásra*: *Oláh Miklós* okl. tornatanár. Heti óraszám 20. 3. *Műénekre* és *zenére Benka Pál* ének- és zenetanár; *Chovan Zsigmond* zenetanár.

A működött *tanerők összege*: 18.

c. ***Gyüjteményőrök:*** muzéumé *Chován Károly*, könyv- és régiségtáré *Mihálfi József*, zeneiskoláé *Benka Gyula*, tornai eszközöké *Oláh Miklós*, rajzgyüjteményé *Lányi Gusztáv*.

II.

A bekeblezett tanulók névsora.

I. Osztály.

(Osztályfő **Dlhányi Zsigmond.**)

Ádám Jenő, r. kath. Uj-Kécske, Jász-N.-Kun-Szolnok megye.
Albrechtovics Ede, r. kath. Kondoros, Békésm.
Bácsy Béla, helv. ev. Balla, Jász-N.-Kún-Szolnokm.
Baghy Mihály, r. kath. Fábián p. Csongrádm.
Bakos Géza, ág. ev. *) Csorvás, Békés m.
Balogh Károly, helv. ev. *) Gyoma, Békés m.
Bán Endre, helv. ev. Gyulavári, Békés m.
Barbosz Géza, gör. kel. Gyirok, Temes m.
Behan Lajos, ág. ev. Szarvas, Békés m.
Boros Pál, ág. ev. Szarvas, Békés m.
Czibula János, ág. ev. Szarvas, Békés m.
Dajcsensmid János, ág. ev. Szarvas, Békés m.
Danczkay Antal, r. kath. T.-Komlós, Békés m.
Darida János, ág. ev. Szarvas, Békés m.
Debreczeni Géza, helv. ev. Gyoma, Békés m. magánt.
Deutsch Gyula, móz. v. Abony, Pestm.
Deutsch Mór, móz. v. Szarvas, Békés m.
Diamant Lajos, móz. v. Endrőd, Békés m.
Ébner Béla, ág. ev. Göbölyjárás, Jász-N.-Kún-Szolnok m.
Erős Béla, r. kath. M.-Berény, Békésm, Évk. kilépett.
Fábry Kálmán, ág. ev. Járek, Bácsm.
Farkas Ferenc, r. kath. Orosháza, Békés m. magánt.
Fazekas András, r. kath. Szentmárton, Jász-N.-Kún-Szolnokm.
Frank József, móz. v. Szarvas, Békésm.
Friedmann Lipót, móz. v. Szent-András, Békésm.
Gál János, ág. ev. Szarvas, Békés m.
Gróza Péter, gör. kel. Féregyháza, Temesm.
Haty Sándor, helv. ev. M.-Berény, Békésm. magánt.

---

*) ág. ev. = ágost. hitv. ev. — helv. ev. = helvét h. ev.

Helebrant János, ág. ev. Szeghalom, Békés m.
Hoffer János, r. kath. Szentes, Csongrádm.
Hrivnák Pál, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Jancsovics Lajos, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Janurik András, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Kádár Szilvester, r. kath. Szentmárton, Jász-N.-Kún-Szolnokm.
Keliger István, r. kath. Csákó, Békésm.
Kilián Tibor, r. kath. Orosháza, Békésm. magánt.
Kirilla Jusztin, gör. kel. Szék-Udvar, Aradm.
Kis Gusztáv, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Klein Frigyes, móz. v. Gyoma, Békésm. magánt.
Klein Zsiga, móz. v. Gyoma, Békésm. magánt.
Komlószky Mihály, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Kovács György, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Kovács János, ág. ev. „ „
Kovács Péter, r. kath. Endrőd, „
Kramer Károly, ág. ev. M.-Berény „
Krizsán Miklós, gör. kel. Nagylak, Csanádm.
Kunoss István, ág. ev. Orosháza, Békésm. magánt.
Lőkös János, r. kath. Martfű Jász-N.-Kún Szolnokm.
Marcsek István, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Marsal Pál, ág. ev. „ „
Marsal Sándor, ág. ev. „ „
Medvegy Mihály, ág. ev. „ „
Medvegy Pál, ág. ev. „ „
Mótyan Károly, ág. ev. Csabacsüd „
Mravik Endre, ág. ev. Szarvas „
Österreicher Lipót, móz. v. Szarvas, Békésm.
Pákozdy Gábor, helv. ev. Vésztő, „ magánt.
Palkovics Mihály, ág. ev. Szarvas „
Pejcsik Károly, r. kath. Uj-Kécske, Pestm.
Pliesovszky János, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Rohoska Lajos, ág. ev. „ „
Rosenberg Samu, móz. v. „ „
Ruzsicska György, ág. ev. „ „
Salamon Gyula, r. kath. Szent-Márton, Jász-N.-Kún-Szolnokm.
Sass István, ág. ev. Orosháza, Békésm.
Schreiner István, r. kath. Orczyfalva, Temesm.
Schweighoffer József, r. kath. Orosháza, Békésm. magánt.
Soós Géza, helv. ev. Öcsöd, Békésm.

Such Béla, ág. ev. Csorvás, Békésm.
Such József, ág. ev. „ „
Szekretár Pál, ág. ev. Szarvas „
Sztoján János, gör. kel. Féregyháza, Temesm.
Sztrehóvszky János, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Szűcs Elemér, helv. ev. Vésztő, „ magánt.
Tabár János, r. kath. Tót-Komlós, „
Timár Imre, r. kath. Endrőd „
Tolnay Gábor, helv. ev. Sz.-András „
Tóth Elek, helv. ev. Vésztő „ magánt.
Turcsányi Antal, r. kath. Szent-Márton, Jász-N.-Kún-Szolnokm.
Valentinyi János, ág. ev. M.-Berény, Békésm.
Végh Antal, r. kath. T.-Szent-Miklós, Jász-N.-Kún-Szolnokm.
Végh Gyula, r. kath. „ „ „ „
Vlasicz Nándor, r. kath. Szarvas, Békésm.
Wéber Károly, ág. ev. Istvánfalva, Temesm.
Weiczner Gáspár, móz. v. Szarvas, Békésm.
Weisz Samu, móz. v. Szent-András „
Wohlstein Béla, móz. v. Szarvas, „
Zsaluszky Zdizlaw, r. kath. „ „ Évk. kilépett.
Zsurka Miksa, gör. kel. Rettisova, Temesm.
Zűsz Béla, móz. v. Szarvas, Békésm.
Zűsz József, móz. v. „ „
Összeg: 91. *)

II. Osztály.

(Osztályfő **Szemián Dániel.**)

Argay György, ág. ev. Korpona, Hontm.
Bába Longin, gör. kel. Szőlős, Aradm.
Bencsik Pál, r. kath. Szent-András, Békésm.
Benczúr György, ág. ev. Szemlak, Aradm.
Benczúr Imre, ág. ev. Szarvas. Békésm.
Bobcsek Soma, ág. ev. „ „
Boros Pál, ág. ev. „ „
Bozóky Árpád, r. kath. Szentmárton, Jászkúnm.
Bozóky János, r. kath. „ „ „

*) Távollévén 11 magánt., s kilépvén 2, — az osztályban tényleg jelenvolt = 78

Braun Vilmos, móz. v. Szarvas, Békés m.
Csernák István, ág. ev. „ „
Csopják Vilmos, r. kath. Szentandrás, Temesm.
Czingulszky Gyula, r. kath. Gyula, Békésm.
Debreczeni Endre, helv. ev. Gyoma, „ magánt.
Deutsch Henrik, móz. v. Szarvas, „
Forschner Ferenc, móz. v. Szentandrás, Békésm.
Francz Miklós, r. kath. Orczyfalva, Temesm.
Grexa Pál, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Horváth László, helv. ev. Makó, Csanádm.
Jedlicska Pál, ág. ev. Valkány, Torontálm.
Jung Miklós, r. kath. Sz. Csanád, „
Kepenyes János, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Klein Sándor, móz. v. Gyoma, „ magánt.
Kóczy Mihály, ág. ev. Szarvas, „
Kohn Zsiga, móz. v. „ „
Kornidesz János, ág. ev. „ „
Kovács Géza, ág. ev. Csépa. Jászkúnm.
Kubányi Emil, ág. ev. Glozsán, Bácsm.
Kuczkay Emil, r. kath. Szarvas, Békésm.
Kutlik Cyrill, ág. ev. Bánhegyes, Csanádm.
Liska Soma, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Maginyecz Márton, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Mayer Oszkár. móz. v. Orosháza, „
Matheidesz György, ág. ev. Szarvas, „
Medveczky Ferenc, r. kath. Décs, „
Mikolay Lajos, ág. ev. Szarvas, „
Pecz József, ág. ev. M.-Berény, „
Perey Pál, helv. ev. „ „
Petricz Zoltán, r. kath. Szarvas, „
Pól Gábor, ág. ev. „ „
Pollák Rudolf, móz. v. „ „
Potoczky Antal, r. kath. „ „
Richter Ferenc, r. kath. Bánfalva, „
Rohony Mihály, ág. ev. Szarvas, „
Rothfuksz János, ág. ev. Szeghegy, Bácsm.
Sárkány András, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Sárosy Gyula, helv. ev. „ „
Schäfer Soma, móz. v. M.-Berény, „
Schiff Miksa, móz. v. Szarvas, „

Schreiber Lipót, móz. v. Endrőd Békésm.
Simkovicz Gyula, ág. ev. Szarvas, „
Somogyi Árpád, helv. ev. „ „
Stefanovics György, gör. kel. Bánát-Komlós, Torontálm.
Steiner Armin, móz. v. Pilis, Pestm.
Steiner Bernát, móz. v. Battonya, Csanádm. magánt.
Szegedy László, helv. ev. T.-Földvár, Jászkúnm.
Tatay Imre, ág. ev. Tengőd, Tolna m.
Taucsán Romulus, gör. kel. Nagylak, Csanádm.
Teleszku György, gör. kel. Sz.-Csanád, Torontálm.
Tepliczky János, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Thomka Béla, ág. ev. Inoka, Jászkúnm.
Tóth Mihály, helv. ev. Körös-Tarcsa, Békésm.
Tóth Pál, ág, ev. Szarvas, „
Tötösy Nándor, r. kath. Sz.-Csanád, Torontálm.
Trnovszky János, ág. ev. Szarvas, Békés m.
Trnyik János, ág. ev. „ „
Tusják András, ág. ev. „ „
Veres Gábor, helv. ev. Gyoma, „
Vostyár Soma, ág. ev. Szarvas, „
Weinberger Miksa, móz. v. „
Zuberecz Soma, ág. ev. Szarvas, „
Zűsz Izidor, móz. v. „ „
Összeg : 72.

III. osztály.

(Osztályfő **Gajdács Pál**.

Bácskay Izidor móz. v. Szarvas, Békésmegye.
Bencsik József r. kath. Szentandrás „
Benczur Pál ág. ev. Szarvas „
Bubla István, r. kath. Szentmárton, Jász-Kúnm.
Chrenka Károly, ág. ev. Bánhegyes, Csanádm.
Dancs Árpád, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Elefánt Pál, ág. ev. Szarvas, „
Engel Sándor, móz. v. Szarvas, „
Fábricy Pál, ág. ev. Szarvas, „
Frank Ignácz, móz. v. T.-Földvár, Jász-Kúnm.
Greifel György, r. kath. Szentmárton, „

Groszeszku Gusztáv, gör. kel. Batonya, Csanádm. magánt.
Grün Lajos, móz. v. Szarvas, Békésm.
Gulyás Lajos, helv. ev. Bocsár Torontálm.
Hanacsek János, r. kath. Szarvas Békésm.
Helebrant Ferenc, ág. ev. Szarvas, „
Herkély Sándor, r. kath. Klin, Árvam.
Hoffer József, móz. v. M.-Berény, Békésm.
Hoffer Sándor, móz. v. M.-Berény, „
Huszerl József, móz. v. Szarvas, „
Jeszenszky Frigyes, ág. ev. Fibis, Temesm.
Józsa László, r. kath. Orosháza, Békésm.
Kéry Zoltán, helv. ev. Doboz, „
Kirner Gusztáv, ág. ev. M.-Berény, „
Kiss Antal, helv. ev. Vésztő, „
Kiss Béla ág. ev. Szarvas, „
Kolozsy Géza, helv. ev. M.-Berény, „
Korponay Mihály, helv. ev. Gyulavári, Békésm.
Sz. Kovács János, helv. ev. Gyoma, „
Krebsz Dezső r. kath. Szentandrás, „
Krebsz Zoltán, r. kath. Szentandrás, „
Kurcz Fülöp, ág. ev. Istvánfalva, Torontálm.
Lázár Lajos, r. kath. Gyula, Békésm.
Likavecz Antal, ág. ev. M.-Csanád, Csanádm.
Löffler Ferenc, móz. v. Uj-Kigyós, Békésm.
Lustyik Pál, ág. ev. Szarvas, „
Mázor Elemér ág. ev. Szarvas, „
Medvegy Mihály, ág. ev. Szarvas, „
Molitorisz Ákos, ág. ev. Rittberg, Temesm.
Muzsik Aladár, r. kath. Irsa, Pestm.
Muzsik József, r. kath. Irsa, „
Niesovics Jenő, gör. kel. Ambrózfalva, Csanádm.
Orbán György, ág. ev. T.-Komlós Békésm. Év derekán meghalt.
Pecsenya István, ág. ev. Nagylak, Csanádm.
Ponyiczky János, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Povázsay György, ág. ev. Szarvas, „
Rehák Dezső r. kath. Pancsova, Torontálm.
Salacz Lajos, r. kath. Szarvas, Békésm.
Sass Ferenc, ág. ev. Orosháza, „
Sárkány László ág. ev. K.-Kőrös, Pestm.
Schreier Arnold, móz. v. Sarkad, Biharm.

Simkovicz Pál ág. ev. Szarvas, Békésm.
Starkenberg József, r. kath. Mosnyicza, Temesm.
Steiner Béla, móz. v. Batonya, Csanádm., magántanuló.
Steiner Ignác, móz. v. Batonya, „ magántanuló.
Stirum József, móz. v. Szarvas, Békésm.
Sulcz Endre, ág. ev. Szarvas, „
Szilágyi István, helv. ev. Gyoma, „
Sziráczky János ág. ev. Szarvas, „
Szóhl György, ág. ev. Istvánfalva, Torontálm.
Takács Mihály, r. kat. Szarvas, Békésm.
Télessy Kálmán, ág. ev. „ „
Toncs Gyula, r. kath. Mágocs, Csongrádm.
Torkos Imre, ág. ev. P.-Szt.-Tornya, Békésm., magánt.
Tormay Dezső, ág. ev. Sajtény, Csanádm.
Wágner Dániel, ág. ev. M.-Berény, Békésm.
Weinrich Ödön, ág. ev. Csanád, Csanádm.
Weisz Jakab, móz. v. Kúnhegyes, Jász-Kúnm.
Weisz Pál, móz. v. Szarvas, Békésm. II. félévben kilépett.
Wern Ferenc, r. kath. Csabacsüd. Békésm.
Zűsz Sándor, móz. v. Szarvas, „

Összeg: 71.

IV. osztály.

(Osztályfő **Koren István.**)

Bankó Pál, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Benczur István, ág. ev. Szarvas, „
Braun Mór, móz. v. „ „
Brengl Lajos, ág. ev. Gyoma „
Csáky Mihály, r. kath. Uj-Kécske, Pestm.
Csepcsányi Károly, ág. ev. Kis-Kér, Bácsm.
Czinkoczki György, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Dankó Soma, ág. ev. Petrovácz, Bácsm.
Dedinszki Endre, ág. ev. Nagylak, Csanádm.
Frankó György, r. kath. Szarvas, Békésm.
Fükszl Frigyes, móz. v. M.-Berény, „
Glásner Adolf, móz. v. Szarvas „
Goldman Ignác, móz. v. Tisza-Beő, Jász-Kunm.
Groszeszku Mózes, gör. kel. Batonya, Csanádm., magánt.

Hanák Adolf, móz. v. Szarvas, Békésm.
Hranyiczki Vilmos, r. kath. Szarvas, Békésm.
Jababfy Géza, r. kath. Orosháza, „
Kemény Gyula, ág. ev. Maglód, Pestm.
Kirila György, gör. kel. Székudvar, Aradm.
Kiss Elek, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Klein Henrik, móz. v. D.-Ványa, Jász-Kúnm. I. félévben kil.
Kóródy Ferenc, helv. ev. Gyoma, Békésm.
Kovács István, r. kath. Endrőd, „
Kovács István, helv. ev. L.-Szénás, „
Ledniczky István, r. kath. Szentmárton, J.-K.-Szolnokm.
Liska János, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Magda Valér, gör. kel. Écska, Torontálm.
Melis János, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Mihályi Zoltán, r. kath. Bánfalva, Békésm.
Nagy József, helv. ev. Doboz „
Német István, r. kath. Szarvas, „
Öhlschléger Soma, ág. ev. Gyula „
Pauker Miksa móz. v. Fegyvernek, Jász-Kúnm.
Pollák Béla, móz. v. Szarvas, Békésm.
Pollák Gyula, móz. v. Öcsöd, „
Preisich Zsiga, móz. v. P.-Varsány, J.-N.-Kún-Szolnokm.
Rehák Béla, r. kath. Pancsova, Torontálm.
Ruzsicska György, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Simkovics Jenő, ág. ev. „ „
Soós István, helv. ev. Öcsöd Békésm.
Spät Béla, móz. v. Szarvas „
Stein Béla, móz. v. T.-Szentmiklós, Jász-N.-Kun-Szolnokm.
Steiner Soma, móz. v. Szeghalom, Békésm.
Such Gyula, ág. ev. Bodzás „
Szauer Károly. ág. ev. Cservenka, Bácsm.
Szrnka István, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Todoreszku György, gör. kel. Vinga, Temesm.
Torkos József, ág. ev. Orosháza, Békésm. magánt.
Varga Gyula, r. kath. Uj-Kécske, Pestm.
Weinberger Dezső, móz. v. Szarvas, Békésm.
Weisz Mór, móz. v. Szentandrás, Békésm.
Wild Ferenc, ág. ev. Járek, Bácsm.
Zlinszky Béla, r. kath. Kondoros, Békésm.

Összeg: 53.

V. osztály.

(Osztályfő **Mihálfi József.**)

Albrechtovics Zoltán, r. kath. Kondoros, Békésm.
Ammer Nándor, r. kath. Szarvas „
Bakos Béla, ág. ev. Csorvás „
Benczúr Jenő, ág. ev. Szarvas, „
Benjács Simon, ág. ev. N.-Palánka, Bácsm.
Bozóky Ede, r. kath. Szentmárton, Jász-Kúnm.
Dedinszky István, ág. ev. Nagylak, Csanádm.
Diamant Samu, móz. v. Endrőd, Békésm.
Engländer Samu, móz. v. Öcsöd „
Erneszt János, ág. ev. Szarvas, „
Esztergály Dezső, ág. ev. Isaszegh, Pestm.
Fábriczi Samu, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Fail Zoltán, r. kath. Batonya, Csanádm.
Frnda Mihály, ág. ev. Csaba, Békésm.
Fülöp Adolf, móz. v. Gyulavári „
Gaál Samu, ág. ev. Szarvas, „
Gabányi Elemér, ág. ev. Szarvas „
Goldstetn Antal, móz. v. Szentandrás, Békésm.
Greén Nándor, r. kath. M.-Kovácsháza, Csanádm.
Grimm Mór, móz. v. Gyoma, Békésm.
Grosz Miksa, móz. v. Szeghalom „
Hacker Samu, móz. v. Öcsöd „
Halász Gyula, helv. ev. Makó, Csanádm.
Hanacsek Béla, r. kath. Szarvas, Békésm.
Harsányi Dezső, ág. ev. Orosháza „
Jeszenszky Pál, ág. ev. Fibis, Temesm.
Kirszt Fülöp, ág. ev. Uj-Verbász, Bácsm.
Klein József, móz. v. Butyin, Aradm.
Korosy Kálmán, ág. ev. Ó-Béba, Torontálm.
Kresmárik Elek, ág. ev. Csaba, Békésm.
Lapu Gábor, ág. ev. T.-Földvár, Jász-Kúnm.
Lichtmann Samu, móz. v. Orosháza, Békésm.
Mihálfi József, ág. ev. Szarvas „
Molitórisz Károly, ág. ev. Rittberg, Temesm.
Mótyan Vilmos, ág. ev. Csabacsűd, Békésm.
Nánásy Géza, helv. ev. Körös-Ladány, „
Nikolaevics Miklós, gör. kel. Liget, Temesm.

Orbán Ferenc, helv. ev. Szeghalom, Békésm.
Papp Mihály, r. kat. Batonya, Csanádm.
Pollák Jakab, móz. v. Szentandrás, Békésm.
Rácz Sándor, gör. kel. Csaba, „
Rapcsák József, r. kath. Orosháza, „
Reck Géza, r. kath. Csorvás „
Saradán János, gör. kel. Szőlős, Aradm.
Schiff Fülöp, móz. v. Szarvas, Békésm.
Stefanovics Antal, gör. kel. Bánát-Komlós, Torontálm.
Stefanovics Miklós, gör. kel. M.-Csanád, Csanádm.
Serbán Aurél, gör. kel. Sz.-Csanád, Torontálm.
Stock Jenő, r. kath. N.-Teremia „
Sziráczky Gyula, ág. ev. Szarvas Békésm.
Tabajdy József, helv. ev. „ „
Tóth Imre, r. kath. Szentandrás „
Tóth Imre, helv. ev. Körös-Tarcsa „
Tötösy Kálmán, r. kath. N.-Csanád, Torontálm.
Viczián Pál, ág. ev. Csaba, Békésm.
Összeg : 55.

VI. osztály.

(Osztályfő **Moravcsik Géza**.)

Bartóky József helv. ev. Csaba, Békésmegye.
Bélteky Sándor, gör. kel. Szilingyia, Aradmegye.
Brüll Lajos móz. v. Szentimre, J.-K.-Szolnokm.
Császár János r. kath. Szarvas, Békésm.
Deutsch Dezső móz. v. Szarvas, „
Dimitreszku Imre, gör. kel. Keszincz, Temesm.
Erlich Béla, móz. v. Tiszabő, J.-K.-Szolnokm.
Fernbach János, r. kath. Orczyfalva, Temesm.
Frank Béla, móz. v. T.-Földvár, J.-K.-Szolnokm.
Garay Endre, ág. ev. Petrovácz, Bácsm.
Glasner Jakab, móz. v. Szarvas Békésm.
Glück Jakab, móz. v. T.-Rof, J.-K.-Szolnokm.
Haubert Nándor, r. kath. T.-Monostor, Temesm.
Herrstein Gyula, ág. ev. Illok, Szerémm.
Horváth Zoltán, ág. ev. N.-Tószeg, Torontálm.
Jausz Sándor, ág. ev. Szeghegy, Bácsm.
Jedlicska Jenő, ág. ev. Valkány, Torontálm.
Jeszenszky Dezső, ág. ev. N.-Szentmiklós, Torontálm.

Jurenák Sándor, ág. ev. Ujkut, J.-K.-Szolnokm.
Kohn József, móz. v. Szarvas. Békésm.
Kóhn Sándor, móz. v. Öcsöd, „
Kovács Imre. helv. ev. Nagy-Szénás, Békésm.
Kuczkay Zoltán, r. kath. Szarvas, „
Lengyel Gyula, ág. ev. Szarvas, „
Melis István, ág. ev. Szarvas, „
Micsátek János, ág. ev. Kiszács, Bácsm.
Muszkán Döme, gör. kel. Székudvar, Aradm.
Návay Aladár, r. kath. Kaszaper, Békésm.
Omaszta Elemér, ág. ev. Csaba, „
Panajoth Miksa, r. kath. Lippa, Temesm.
Polgár Béla, helv. ev. T.-Szentmiklós, J.-K.-Szolnokm.
Pollák Zsigmond, móz. v. M.-Berény, Békésm.
Raila Péter, ág. ev. Simánd Aradm.
Ruttkay Kálmán, ág. ev. Irsa Pestm.
Salacz Dezső, r. kath. Szarvas, Békésm.
Schöffer József, r. kath. Fehértemplom, Temesm.
Schuch Kálmán, ág. ev. Bodzás, Békésm.
Schwarcz Józef, móz. v. Endrőd, „
Serbán György, gör. kel. Sz.-Csanád, Torontálm.
Sonkovics János, gör. kel. Makó, Csanádm.
Soós Kálmán, helv. ev. Öcsöd, Békésm.
Spät Henrik móz. v. Szarvas, „
Staudt Péter, ág. ev. Járek, Bácsm.
Sváby Ödön, r. kath. Szarvas, Békésm.
Szalay Jenő, ág. ev. Kiskőrös, Pestm.
Székács Pál, ág. ev. Orosháza, Békésm.
Szokolay Pál, ág. ev. T.-Komlós, „
Szutter Vilmos, ág. ev. Bikács, Tolnam.
Teichmann Nándor, r. kath. Nagy-Kikinda Torontálm.
Trébics Miksa, móz. v. Szarvas, Békésm.
Tóth Béla, helv. ev. Makó, Csanádm.
Tóth József, helv. ev. Makó „
Ungár Manó, móz. v. Szarvas, Békésm.
Wallfisch Ferenc, móz. v. Csaba, „
Walter Mátyás, helv. ev. Uj-Verbász, Bácsm.
Weinberger Izidor, móz. v. Orosháza, Békésm.
Zvarinyi Lajos, ág. ev. Szarvas, „
Összeg: 57.

VII. osztály.

(Osztályfő Benka Gyula.)

Alter Hermann, móz. v. Kis-Várda, Szabolcsm.
Bartsch Ferenc, ág. ev. Butyin, Aradm.
Baumer Géza, móz. v. T.-Földvár. J.-N.-K.-Szolnokm.
Biró János, helv. ev. Makó, Csanádm.
Blau Jenő, móz. v. Monor, Pestm.
Blum László, móz. v. Nagy-Körű, J.-N.-K.-Szolnokm.
Bod Ferenc, helv. ev. Körös-Tarcsa, Békésm.
Buday János, helv. ev. Makó Csanádm.
Czukor Sándor, móz. v. T.-Szentmiklóst, J.-N.-K.-Szolnokm.
Diel Nándor, ág. ev. Zsombolya, Torontálm.
Fináli Samu, móz. v. Szentandrás, Békésm.
Gálik Mátyás. ág. ev. Csaba „
Goldis János, gör. kel. Székudvar, Aradm.
Hammel Nándor, ág. ev. Feketehegy, Bácsm.
Hanák Lajos, móz. v. Szarvas, Békésm.
Haty Béla, helv. ev. M.-Berény, „
Hellebranth Lajos, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Hirschler Béla, móz. v. Valkó, Pestm.
Hoitsy Jenő, ág. ev. Vatya, „
Holländer Miklós, móz. v. Kisujszállás, J.-N.-K.-Szolnokm.
Janó János, helv. ev. „ „
Kácser Zsigmond, móz. v. Szarvas, Békésm.
Kemény Zoltán, ág. ev. Makó, Csanádm.
Kicska Dániel, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Kóhn Mór, móz. v. Sarkad, Biharm.
Komáromy Ferencz, helv. ev. Makó, Csanádm.
Kovácsik Gábor, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Kristóf Antal, r. kath. Monostor, Temesm.
Kutlik Dániel, ág. ev. Bánhegyes, Csanádm.
Lachata János, ág. ev. T.-Komlós, Békésm.
Leszich László, ág. ev. Csaba „
Márta Kálmán, helv. ev. Kisujszállás, J.-N.-K.-Szolnokm.
Mátéffy Sándor, ág. ev. Szentes, Csongrádm.
Michnay Gyula, ág. ev. Békésm.
Mór Jakab, helv. ev. Uj-Verbász, Bácsm.
Mótyan János, ág. ev. Csabacsűd , Békésm.
Nagy Zsigmond, helv. ev. Turkevi, J.-N.-K.-Szolnokm. magántanuló.

Nánásy Imre, helv. ev. Körös-Ladány, Békésm.
Pálka György, ág. ev. Szarvas „
Pauker Bertalan, móz. v. Fegyvernek, J.-N.-K.-Szolnokm.
Pasiczky József, ág. ev. Gyula, Békésm.
Ponyiczky Pál, ág. ev. Szarvas „
Sal István, r. kath. Szeghalom, „
Sárkány János, ág. ev. Kis-Körős, Pestm.
Schiff Kálmán, móz. v. Szarvas, Békésm.
Schlesinger Lajos, móz. v. Aszód, Pest-P.-S.-K.-Kunm.
Schreiber Vilmos, móz. v. Endrőd, Békésm.
Schulmeiszter Márton, móz. v. Szarvas Békésm.
Schwarz Károly, móz. v. Szentmárton, Aradm.
Senkey Gyula, r. kath. Békés, Békésm.
Steiner Zsigmond, móz. v. Pilis, Pestm.
Szabolcska Mihály, helv. ev. O-Kécske, J.-N.-K.-Szolnokm.
Sztaricskay Kálmán, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Szűsz Gyula, móz. v. Szolnok, J.-N.-K.-Szolnokm
Török Zoltán, helv. ev. Békés, Békésm.
Tötösy Árpád, r. kath. Sz.-Csanád, Csanádm.
Walter Otto, r. kath. Gerla, Békésm.
Weinberger Mór, móz. v. Szarvas, Békésm.
Weisz Sámuel, móz. v. Szentandrás, „
Weiszberger Géza. móz. v. Kunhegyes, J.-N.-K.-Szolnokm.
Winkler Lajos, r. kath. Gyula, Békésm. Évközben kilépett.
Zachariás Géza, r. kath. Pécska, Aradm.
Összeg 62.

VIII. osztály.

(Osztályfő **Chován Károly.**)

Baumer Gyula, móz. v. T.-Földvár, J.-N.-K.-Szolnokm.
Bácsy István, helv. ev. Gyoma, Békésm.
Berndt Lajos, r. kath. Csaba „
Bleuer Zsiga, móz. v. Mezőtúr, J.-N.-K.-Szolnokm.
Bod László, helv. ev. K.-Tarcsa, Békésm.
Csizmár Mátyás, r. kath. Nemeczka, Zólyomm.
Dedinszky Sándor, ág. ev. Makó, Csanádm.
Dobóczky László, r. kath. T.-Abád-Szalók, Hevesm.
Ecsedy Jenő, helv. ev. Gyula-Vári, Békésm.
Elefánt József, ág, ev. Czegléd, Pestm.

Engel Sámuel, móz. v. Mező-Berény, Békésm.
Erdensohn János, móz. v. Szolnok, J.-N.-K.-Szolnokm.
Erdélyi Ferenc. helv. ev. T.-Abád-Szalók, Hevesm.
Erdős Dezső, r. kath. Jász-Berény, J.-N.-K.-Szolnokm.
Erős Gyula, ág. ev. Czegléd, Pestm.
Fábry Pál, ág. ev. Járek, Bácsm.
Feinstadt Ármin, móz. v. Jász-Berény, J.-N.-K.-Szolnokm.
Fernbach József, r. kath. Orozyfalva, Temesm.
Frankó Béla, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Gazsó Pál, ág. ev. „ „
Greén Jenő r. kath. Mező-Kovácsháza, Csanádm.
Grimm Zsiga, móz. v. Gyoma, Békésm.
Hay Jakab, móz. v. Fegyvernek. J.-N.-K.-Szolnokm.
Helmeczy Károly, helv. ev. T.-Földvár, „ „
Jantyik Mátyás, r. kath. Békés, Békésm. magántanuló.
Kemény Árpád, ág. ev. Makó Csanádm.
Klantek Mátyás, r. kath, Fehértemplom, Temesm.
Korosy László, ág. ev. Csaba, Békésm.
Kovách Ágoston. ág. ev. T.-Aradácz, Torontálm.
Kovách Géza, ág. ev. „ „
N. Kovács Ferencz, r. kath. Czibakháza, Pestmegye.
Kovács János, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Köles Sándor, helv. ev. T.-Földvár, J.-N.-K.-Szolnokm.
Kutlik Sándor, ág. ev. Bánhegyes, Csanádm.
Lamberger Manó, móz. v. Csaba, Békésm.
Mátéffy Pál, ág. ev. Szentes, Csongrádm.
Mezey Károly, móz. v. D.-Ványa J.-N.-K.-Szolnokm.
Mikecz Ödön, helv. ev. Szentes, Csongrádm.
Misley Béla, helv. ev. Gyula, Békésm.
Mocsáry Pál, ág. ev. Bánhalom. J.-N.-K.-Szolnokm.
Mocskónyi Gyula, ág. ev. Tápió-Szele, Pestm.
Novák Gyula, ág. ev. Bánfalva, Békésm.
Povázsay András, ág. ev. Szarvas, „
Réthy Dezső, ág. ev. „ „
Rottmann Miksa, móz. v. Békés, Békésm.
Safáry János, ág. ev. Kis-Kőrös, Pestm.
Schusztek Dezső, móz. v. Mezőtúr, Jász-Nagy-Kún-Szolnokm.
Schwarz Sándor, móz. v. „ „ „ „
Singer Ferenc, móz. v. Kenderes. „ „ „
Szabó Gyula, helv. ev. Doboz, Békésm.

Szlovák Gyula, ág. ev. Szarvas, Békésm.
Szomor József, r. kath. Gyoma, „
Török Andor, r. kath. Makó, Csanádm.
Török Gábor, helv. ev. Békés, Békésm.
Trnovszky Soma, ág. ev. Szarvas, „
Vildmann Lajos, móz. v. D.-Ványa, Jász-N.-Kún-Szolnokm.
Wolf Vilmos, móz. v. Mező-Berény, Békésm.
Összeg : 57.

A 8 osztály összes népessége : 518.

IV.

Előadott tantárgyak vázlata.

a) Vallástan.

I. oszt. hetenként 2 óra: bibliai történet *Pálfy József* nyomán elbeszélve ker. hit- és erkölcstan alapjául Luther kiskátéja használatával. Szemeltebb egyházi dalok szövege emlékelve s éneklésre begyakorolva. Tanár: Szemián.

II. oszt. het. 2 óra: az I-ső osztályban elővett tárgyak és vezérfonalak folytatva és végezve. Tanár: Szemián.

III. oszt. het. 2 óra: a ker. egyház történelme *Haan L.* egyháztört. könyvecskéje nyomán. Gyakorlás az éneklésben. Tanár: Gajdács.

IV. oszt. het. 2 óra: ker. hit- és erkölcstan, *Székács* kátéja nyomán. Az egyházi éneklés gyakorolva. Tanár: Koren.

V. oszt. het. 2 óra: ó-szövetségh. bevezetés *Zsarnay* nyomán. Az oktató könyvek némely könnyebb helyeinek olvasása, népszerü fejtegetése és emlézése. Ének gyakorl. Tanár: Lányi.

VI. oszt. het. 2 óra; bevezetés az uj-szöv. könyvekbe *Zsarnay* szerint. Tanitó könyvekből nehány könnyebb szakasz olvasva, népszerüleg fejtegetve és emlézve. Ének gyakorl. Tanár: Lányi.

VII. oszt. het. 2 óra: egyetemes és hazai prot. egyháztört. a *Pálfy*-féle tanfonal szerint. Egyh. ének. Tanár: Lányi.

VIII. oszt. het. 1 óra: Zsilinszky M. tanfonala szerint a ker. hit- és erkölcstan. Egyházi énekek. Tanár: Benka.

Jegyzet. Más vallásuak illető hittanáraiktól nyertek oktatást magában a tanodában.

b) Magyar nyelv, stil, irodalom.

I. oszt. het. 4 óra: egyszerü mondat *Torkos L.* nyelvtana nyomán; beszédrészek felismerése folyton gyakorolva, szóragozás, szóképzés; hetenként két irásbeli otthoni feladvány; *Dlhányi* olvasókönyvéből 31 olvasmány fejtegetve és emlézve, 11 olvasva. Tanár: Dlhányi.

III.

A tanuló ifjuság átnézete különféle viszonyai szerint.

Osztály	Év elején jelen volt 518, u. m.			Évközben távozott, még pedig			Év zártával jelen volt 512, u. m.			A tanév zártával jelen volt 512 tanuló közül																						
										nemzetiségre				vallásra					korra nézve										tandijmentes	alumneumban élelmezve		
	nyilvános	magán	összesen	kilépett	meghalt	összesen	nyilvános	magán	összesen	magyar	tót	szerb	román	ág. h. ev.	helv. h. ev.	róm. kath.	gör. kel.	mózes v.	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19 s több		olcsón	ingyen	összesen
																			évves													
I.	80	11	91	2	—	2	78	11	89	88	—	—	1	37	10	24	6	12	5	24	26	21	11	1	1	—	—	—	—	13	—	13
II.	69	3	72	—	—	—	69	3	72	71	1	—	—	33	8	13	4	14	—	1	23	27	15	5	1	—	—	—	3	12	2	14
III.	67	4	71	1	1	2	65	4	69	69	—	—	—	29	7	17	2	14	—	—	5	27	21	8	3	5	—	—	3	16	3	19
IV.	51	2	53	1	—	1	50	2	52	52	—	—	—	19	4	11	4	14	—	—	—	4	10	25	8	5	—	—	1	9	—	9
V.	55	—	55	—	—	—	55	—	55	52	—	1	2	21	5	12	6	11	—	—	—	1	—	24	17	10	1	2	1	18	3	21
VI.	57	—	57	—	—	—	57	—	57	56	1	—	—	20	7	10	5	15	—	—	—	—	1	7	9	27	9	4	4	15	3	18
VII.	61	1	62	1	—	1	60	1	61	61	—	—	—	20	12	6	1	22	—	—	—	—	—	1	7	19	22	12	4	16	8	24
VIII.	56	1	57	—	—	—	56	1	57	57	—	—	—	21	10	11	—	15	—	—	—	—	—	—	—	10	18	29	4	12	10	22
	496	22	518	5	1	6	490	22	512	506	2	1	3	200	63	104	28	117	5	25	54	80	58	71	46	76	50	47	20	111	29	140

II. oszt. het. 3 óra: k. k. *Simonyi Zs.* nyelvtana és *Zsilinszky* életirati vázlatai: I. Rész. Ókor. Elővétetett a mondattan leginkább gyakorlati alapon; a mondatrészek és mondatok használatának és szabályainak az olvasmányokból való elvonása s az igy nyert ismeretek rendszerbe való foglalása. Stílgyakorlatul: a mondattan gyakorlására otthoni és iskolai dolgozatok, leirások a közvetlen tapasztalatból s elbeszélések leginkább a történelem tárgyalt köréből. Költemények emlékelve és fejtegetve. Tanár: Moravcsik.

III. oszt. het. 3 óra: k. k. Zsilinszky életirati vázlatai: II. Rész. Középkor. A fejtegetett olvasmányok alapján tárgyaltatott a szóképzés és szóösszetétel. A körmondattan s ennek megfelelőleg a mondattan megismételve. A tárgyalt költeményeken a magyar hangsulyos vers s a rím elemei ismertetve. Stílgyakorlatul otthoni és iskolai dolgozatok a körmondatok gyakorlására; leirások, elbeszélések, levelek. Tanár: Moravcsik:

IV. oszt. het. 3 óra: olvasókönyv: Indali olvasókönyve (IV. rész), utóbb „Arany Toldija" olvasva, fejtegetve, emlékelve; stílgyakorlatul: körmondatok, leirások, levelek, értekezések. Tanár: Koren.

V. oszt. het. 3 óra: k. k. *Greguss Ágost költészettana* és *Torkos László olvasókönyve.* A költői fajok osztályozása; az epikai költészet különösen. Az epikai jellem és szerkezet feltüntetve a nagy nemzeti népepopeiák tartalmának és előadása módjának tárgyalása, különösen Arany „Buda halála" részletes fejtegetése által. A kisebb fajok megfelelő olvasmányokon összehasonlitólag szemléltetve, sajátos jellemük szerint megkülönböztetve s ebből elméletük elvonva. Részletes tárgyalás alapjául szolgáltak „Arany balladái" Greguss A. tankönyve nyomán. A stílgyakorlás legtöbbnyire a tárgyalt anyag gondolata köréből indult ki. Tanár: Mihálfi.

VI. oszt. het. 3 óra: k. k. *Torkos László* költészettani olvasókönyve. A lyrai és elmélkedő költészet különösen; a műfajok jelleme és különbsége megfelelő olvasmányokon összehasonlitólag szemléltetve s ebből lényege elvonva, a széptani alapfogalmak magyarázata, a tárgy és tárgyalás szépsége; a nyelvbeli előadás átalános formái; a költői stíl fajai; költészeti irányok és elvek. A lyrai költők közül behatóbban olvastattak: Berzsenyi, Petőfi, Arany. A stílgyakorlatok a tárgyalt tananyag gondolata köréből indultak ki. Tanár: Moravcsik.

VII. oszt. het. 3 óra: az első félévben a drámai költészet elmélete *Torkos L.* költészettani könyve szerint bővitve *Névy László* és *Szigligety Ede* hasontárgyu műveinek felhasználásával. A tárgy gyakorlati feldolgozásánál a hazai s világirodalmi kitünőbb szinművek részben

olvastattak s kisérlet tétetett drámai művek tervezésében s egyes részletek kidolgozásában. A második félévben Torkos L. Irálytani vázlata alapján a szónoklás elmélete tárgyaltatván, remekebb szónoki művek olvastattak s a Kölcsey paraenesiséből egyes részek szavaltattak. Eme elmélettel párhuzamosan vezettetett az irály, mint azt az irály-feladványoknak részletes jegyzéke mutatja. Tanár: Benka.

VIII. oszt. het. 2 óra: a magyar nemzeti irodalom története Névy László tan- és olvasó könyve nyomán; otthoni dolgozatok: értekezések, elmélkedések, beszéd; tárgy az osztály eszmeköréből véve; czél: tárgylagosabb és önállóbb itélet és felfogás feltüntetése. Előadó: Chován.

e) **Latin.**

I. oszt. het. 6 óra: a *Schultz-Kis Lajos*-féle latin nyelvtan nyomán, rendes névszók ragozása s előljárók, szavak emlézése és mondatokká fűzése. II. félévben a rendes cselekvő, szenvedő, álszenvedő igék ragozása, szavak emlézése, 54 fordítási gyakorlat a *Schultz-Kis Lajos*-féle gyakorlókönyvből. Tanár: Dlhányi.

II. oszt. het. 6. óra: rendhagyó nevek és igék ragozása, megfelelő fordítási gyakorlatokkal magyarból latinra, számszerint 60 fejtegetve és emlékelve 20 latin szövegü olvasmány a *Schultz-Kis Lajos*-féle latin nyelvtan és gyakorlókönyv nyomán. Tanár: Szemián.

III. oszt. het. 6 óra: mondattan: *Schultz-Kis* nyelvtana nyomán a szóegyeztetés, az esetek, idők és módok használata a szabályok emlézése és példák fordítása által begyakorolva, a *Polgár György*-féle kis Liviusból forditva elemezve 13 szakasz. Tanár: Gajdács.

IV. oszt. het. 6 óra: a latin alak- és mondattan ismétlése, az gyakorlatilag, ez elméletleg is, prosodia elemei Schultz-Kis nyomán; Cornelius Nepósból Cato Atticus, Datames, Epaminondas, — a *Rozsek-féle Chrestomathiából* a darabok nagyobb része olvasva, forditva, elemezve, emlékelve. *Döringből* forditva a II. triumviratus, irásbeli gyakorlásul. Tanár: Koren.

V. oszt. het. 6 óra: a *Polgár György*-féle *Livius* 20 szakasza fejtegetve és forditva, részben emlézve is. A *Veres*-féle Ovidból 3 mű fejtegetve, forditva, emlézve. A Schultz-Kolmár-Sváby-féle gyakorlatok I. részéből 42 szakasz Kicska tanár vezetése alatt fordittatott. Tanár: Gajdács.

VI. oszt. het. 6 óra: — még pedig 4 órában Cic. in Cat. I. és Virg. Aen. I. és Georg. I. (200 vers), — 2 órában a Kolmár-Sváby-féle gyakorlatokból forditások. Tanár: Kicska.

VII. oszt. het. 6 óra: Virgil Aeneiséből az V. ének; Cicero pro

lege Man.; továbbá Sallust. Catilinájának II fele, és Jugurthájából a Márius csatái olvasva, fejtegetve, s részben könyv nélkül tanulva. Bevezetések. — Heteként 1 óra a Kolmár-Sváby-féle könyv nyomán irásb. gyakorlásra, olykor zárdolg. kisérletre. Előadó: Tatay.*)

VIII. oszt. het. 5 óra: Tacitus Agricolája s Horátiusból az Ars poética, 2 satira, s 24 dal olvasva, fejtegetve. Bevezetések. Hetenként felváltva 1 otthoni s 1 iskolai dolgozat. Zárdolgozások. Tanár: Tatay.*)

d) **Görög.**

V. oszt. het. 4 óra: a *Curtius-Haberern*-féle nyelvtan első fele a „mi" végzetü igék második osztályáig, olvasási gyakorlatokkal a *Schenkl-Kis*-féle elemi olvasókönyv szerint. Tanár: Lányi.

VI. oszt. het. 4 óra: a *Curtius-Haberern*-féle nyelvtan nyomán végezve a „mi" végzetü és rendhagyó igék megfelelő gyakorlatok kiséretében. Curtius-Haberern-féle mondattan, kapcsolatban példák keresésével. Olvasmányok a *Horváth Zs.*-féle Xenophon Anabásisából, jelesül: Kyrosz jelleme, a tizezrek vonulása Armenián, Taochok földjén keresztül a Theches hegyig, Trapezuntba érkezés. Tanár: Lányi.

VII. oszt. het. 4 óra: a *Horváth Zs.*-féle Xenophon nyomán a Kyropaediából és Szokratesz nevezetességeiből összesen 7 nagyobb szakasz. A hellén hősi versmérték ismertetése után Homér Illiásából két ének fordítva, elemezve, magyarázva a Hochegger-féle kiadás szerint. Tanár: Lányi.

VIII. oszt. het. 4 óra: Demosztheneszből 2 kisebb politikai beszéd; Homér Illiásából két ének magyarázva, részben könyv nélkül tanulva. Bevezetések. Többször zárdolgozás. Előadó: Tatay.

e) **Német.**

II. oszt. het. 3 óra: *Ballagi K.* nyomán gyakorlás az olvasás, irás és ragolásban, szavak és mondatok emlézése, forditási kisérletek, 4 fejtegetett leirás emlézve. Tanár: Szemián.

III. oszt. het. 3 óra: *Ballagi K.* nyelvtana és olvasókönyve szerint: a nyelvtan emlézve, az olvasóköny olvasva, nyelv- és mondattanilag fejtegetve, forditva és emlézve. Tanár: Gajdács.

IV. oszt. het. 3 óra: az alak- és mondattan *Ballagi K.* nyelvtana és olvasókönyve nyomán; forditási gyakorlatok magyarból németre a II. triumvirátus — (Döring nyomán.) Tanár: Koren.

---

*) Az irásb. gyakorl. vezetésében szives volt Kicska D. közremüködni.

V. oszt. het. 3 óra : k. k. *P. Thewrewk Árpád* tan- és olvasókönyve; olvasva, fejtegetve s szebb helyeiben emlékelve Wieland Oberonjának első éneke. Gellert egynehány elbeszélése. A Kolmár-Sváby forditási gyakorlatokból „Róma leirása", és „A homéri hősök és tetteik." Tanár : Mihálfi.

VI. oszt. het. 3 óra : k. k. *Heinrich Gusztáv* tan- és olvasókönyve, I. Rész. A lyrai és oktató költészet különösen. Fejtegettetett és némely részben emlékeltetett Herder „Cid"-je a megfelelő történeti és széptani előismeretek alapvetésével. A stílgyakorlatok az olvasmányok alapján; különösen Herder forrásaira a rímes krónikára, a poemára, a románczokra, Corneille drámájára és a történeti Cidre vonatkozólag. Tanár : Moravcsik.

VII. oszt. het. 3 óra : k. k. *Heinrich G.* tan- és olvasókönyve, III. Rész. A német irodalom története a legrégibb időktől az első sziléziai iskoláig. A stílgyakorlatok leginkább a Hildebrand-dalt, az udvari költészet anyagát, Hartmann és Gottfried eposainak tartalmát tárgyalták. Tanár : Moravcsik.

VIII. oszt. het. 2 óra : irodalomtört. Göthe haláláig; olvastatott, magyaráztatott Göthe Egmontja; — készittetett 10 irásbeli dolgozat s 2 zármunka. Tanár : Szendy.

f) Földrajz és történelem.

I. oszt. het. 3 óra : Magyarország és a Földközi tenger körül fekvő országok földrajza, Batizfalvy földrajza nyomán : Tanár : Dlhányi.

II. oszt. het. 2 óra : Európa, Ázsia, Afrika, Amerika, Austrália politikai földrajza. Tankönyv és tanár mint I-ben.

III. oszt. het. 3 óra : életirati szemelvények Zsilinszky ó-, közép-, ujkorból, olvasva, szabadon elbeszélve s irásban is reprodukálva, a magyar stílórók tartalmi támogatásául (lásd : Magyar III.) Tanár : Gajdács.

IV. oszt. het. 4 óra : Osztrák-magyar birodalom, de főkép Magyarország földrajza Mihálfi József k. k. szerint. Magyarország történelme Dierner-Zsilinszky k. k. szerint. Földképek rajzolása : Magyarország természeti viszonyai és közigazgatási beosztása; Magyarország történelmi földképe. Tanár : Mihálfi.

V. oszt. het. 3 óra : k. k. *Szilágyi Sándor* világtörténelme I. Rész. Az őskor népei. A görög és római világ Augustus haláláig. A történeti és államfejlődés összefüggésben a vallási, művészetbeli és irodalmi fejlődéssel. A görög és római mythologia. Tanár : Moravcsik.

VI. oszt. het. 3 óra: a görög-római régiségtan Okányi könyve nyomán. *Szilágyi Sándor* k. k. szerint a középkor története, tekintettel a középkori intézmények fejlődésére a renaissanceig. Tanár: Moravcsik.

VII. oszt. het. 2 óra: uj-kor *Szilágyi Sándor* szerint. Tanár: Mihálfi.*)

VIII. oszt. het. 3 óra: Magyarország történelme főtekintettel az alkotmányosság fejlődésére *Horváth M.* középtanodai kézikönyve szerint, s a Magyar-osztrák birodalom statisztikája az előadó tanár jegyzetei szerint. Tanár: Mihálfi.

g) **Mennyiségtan.**

I. oszt. het. 3 óra: a négy alapmüvelet közönséges és tizedes törtekkel, méter-mérték ismertetése; vonalak, szögek, egyenközü vonalak, háromszögek és négyszögek. Tanár: Dlhányi.

II. oszt. het. 3 óra: viszonyok, arányok, hármasszabály, olaszszabály, kamat-számolás, pénzisme; egyközények és háromszögek térszámitása, ábrák átalakitása, ábrák részekre osztása, arányos vonalak, háromszögek hasonlósága. Tanár: Dlhányi.

III. oszt. het. 3 óra: számtan *Mocnik-Szabóky* tankönyve szerint: összetett viszonyszámolások, összetett hármas szabály, társaság szabály elegyitési szabály; határidő számolás és kamatos kamat számitás; mértan ugyancsak *Mocnik-Szabóky* szerint részletesen tárgyalva a kör, a kerülék, mentelék és hajtalék származtatása s főbb tulajdonságaik; a kerék vonal, különböző csiga vonalak, tolyásdad vonal alakitása. Előadó: Mihálfi.

IV. oszt. het. 3 óra: számtan *Mocnik-Szász* k. k. (II.) szerint: ellentett menny., algebrai mennyiségek, a mennyiségek összevonása, soksorozás, osztása, — törtek, hatványozás, gyökvonás, első rendű egyenletek egy és több ismeretlennel; — mértan *Mocnik-Szabóky* kézikönyve (II.) szerint: vonalak, lapok a térben, testszögek, testalakok, felület- és térfogatszámitás. Előadó: Chován.

V. oszt. het. 4 óra: algebrából a 4 alapművelet egész és tört számokkal, arányok *Mauritz Rezső* szerint; mértanból sikmértan *Mocnik-Szabóky* szerint. Előadó: Szendy.

VI. oszt. het. 3 óra: algebrából hatvány-mennyiségek, gyökmennyiségek, végszerütlen és képzetes számok, logarok, első foku

*) Voltakép Szendy szerepe, de a kitől ezt — a tudvalevő betegség tekintetéből — szives volt az utóbbi hónapokra végleg átvenni Mihálfi.

egyenletek 1, 2, 3 ismeretlennel *Mauritz* szerint, mértanból síkháromszögtan *Domokos Jenő* tankönyve szerint. Tanár: Szendy.

VII. oszt. het. 3 óra: algebrából másodfoku egyenletek 1 ismeretlennel s könnyebbek 2 ismeretlennel, határozatlan egyenletek számtani és mértani haladványok, ezeknek alkalmazása a kamatok kamatjának kiszámitására, — az egybevetéstan, — a kéttagi tantét egész tevőleges kitevőkkel, *Mauritz* szerint; mértanból síkháromszögtan, a ferde háromszög megfejtése, szabályos sokszög, gömbháromszögtan *Arányi Domokos* szerint. Tanár: Szendy.

VIII. oszt. het. 1 óra: a felgymnásiumban végzett tananyagok átismétlése. Tanár: Szendy.

h) Természettan.

III. oszt. II. félévben het. 2 óra: kisérleti természettan *Greguss Gyula* tankönyve nyomán: a testek általános tulajdonai, a részecserők hatása, vegytan és a hőtan. Előadó: Chován.

IV. oszt. het. 3 óra: kisérleti természettan *Greguss Gyula* tankönyve nyomán; a szilárd, folyékony és légnemü testek egyensulya s mozgása, a hang, a fény, a delejesség és a villamosság tüneményei. Előadó: Chován.

V. oszt. I. félévben het. 2 óra: vegytan *Fehér Ipoly* tankönyve nyomán, tárgyalva a szervetlen vegyületekről szóló rész. Előadó: Dancs Ferencz.

VII. oszt. heti 2 óra: mennyiség- és természettani földrajz dr. *Roth Samu* k. könyve szerint. Tanár: Szendy.

VIII. oszt. het. 6 óra: természettan dr. *Abt. Antal* tankönyve nyomán, az előző osztályokban szerzett, szükség szerint ismételt, tananyag alapján, főfigyelem az eredmények s tényezők viszonyainak mathematikai kifejezésére fordittatott. Előadó: Chován.

i) Természetrajz.

I. oszt. heti 3 óra: *Dorner* szerint emlősök és rovarok. Tanár: Szemián.

II. oszt. het. 3 óra: *Dorner* szerint madarak, hüllők, halak, később növénytan. Tanár: Szemián.

III. oszt. I. félévben het. 2 óra: ásványtan *Dorner József* kisebb tankönyve nyomán, a könyvben leirt ásványok bemutatva, lényeges tulajdonaik megfigyeltetve, ez alapon tárgyaltatott az alakokról és a physikai tulajdonokról szóló általános rész. Előadó: Chován.

V. oszt. II. félévben het. 2 óra: ásványtan *Kriesch János* tankönyve nyomán. Előadó: Chován.

VI. oszt. het. 3 óra: I. félévben az állattan *Papp János* tankönyve szerint, az embernek, mint állati szervezetnek bővebb ismertetése után, a gerinczes és gerincztelen állatok rendszere és részletes ismertetése; II. félévben a növénytan *Mihalka Antal* könyve nyomán a virágos és virágtalan növények főbb jelvényeik szerint megkülönböztetve. Tanár: Koren.

j) **bölcsészeti elötan.**

VII. oszt. het. 2 óra: gondolkodástan Beck Greguss kézikönyve szerint, ujabb kútfők tekintetbe vételével bővitvén az egyes fejtegetéseket. A tantárgy gyakorlati feldolgoztatásánál példák alkotása, kölcsönös birálata felkaroltatott. Tanár: Benka.

VIII. oszt. het. 2 óra: tapasztalati lélektan, Beck-Greguss vezérfonala szerint, a fejtegetéseknél Rosenkranz, Lotze, Esser és Vandrák műveinek felhasználásával bővittetvén a tanulók kezén levő vázlat. Tanár: Benka.

k) **Mértani szabadkézi rajz.**

I. oszt. het. 2 óra: a mértani szabadkézi rajzból Schroeder Károly nyomán a rajzolásnál szükséges alapfogalmak magyarázatának előrebocsátása mellett egyszerű mértani idomok, utóbb ékesitve készittettek, főleg a szemmérték kézügyesség s izlés fejlesztésére fektettetvén a súly. Tanár: Benka.

II. oszt. het. 2 óra: a mértani szabadkézi rajzból Schroeder Károly és Andel Antal vezérfonala és rajzminta-gyűjteménye vétetvén irányzóul, úgy a pontos szerkesztésre, mint a fokozódó izléssel a finomabb kidolgozásra gond fordittatott. Tanár: Benka.

III. oszt. het. 2 óra: M. Maurer italiai sík ékitményei alapján egyszerü diszitmények: több szerző szerint szines diszitmények. Tanár: Mihálfi.

IV. oszt. het. 2 óra: Schröder s mások művei szerint a távlati rajz elemei: vonalok és mértani testek a távlatban; gyakorlatok a színek kezelésében egyszerű ékitményeken; a térképkészités elemei. Tanár: Mihálfi.

V. oszt. het. 2 óra: *Julien Cours* préparatoire szerint arczélek és könnyebb arczok rajzónnal, fekete krétával J. Herdtle Geometrische Ornamente szerint több ékitményrajz szinezve; Meihelt szerint néhány

nehezebb mértani combinátió több szinnel; *Stuttgarti gypsz-mintarajz* szerint egy-két nehezebb domborműű tussal és *Schuttenhauer* szerint néhány könnyebb épitészeti rajz tussal (tollrajz.) Tanár: Lányi.

l) **Szépirás.**

I. oszt. het. 2 óra: előadta Dancs Ferencz (reáliskolai tanárjelelt.)

II. oszt. het. 2 óra: mint I-ben.

m) **Testgyakorlás.**

A testgyakorlásban mind a nyolcz osztályt, még pedig két népesebbnek ketté osztása mellett, összesen 10 csapatonként, két-két heti órával, mi a tanárra 20 heti órát eredményez, kötelezően oktatta *Oláh Miklós* tanár. Melegebb időben tornázás helyett úszás. Van a testgyakorláshoz egy főgymnásiumi tornacsarnok és uszóiskola, mindkettő megfelelően felszerelve, a tornatanár ügyelete alatt.

n) **Szakirányos elökészités tanitóságra.**

(Részben kötelezők.)

Benka Gyula képzőintézeti igazgató vezetése alatt. — Maga Benka.

a. A semináristák részére előadott heti 4 órában, az első félévben a katechetika, mint a vallástanitás módszertana a protestans népiskolák szükségeihez alkalmazottan Pálfy József és Schimkó Vilmos katechetikai műveinek átdolgozása szolgálván vezérfonalul. A második félévben az iskolaisme vétetett elő Bornemann-Pálfy J. „Néptanitók könyve“ nyomán, a történeti részt dr. Kis Áron „Nevelés-története“ szerint bővitve.

b. Vezette a semináristák zenetanitását heti 4 órában, előbb zongorán s az év végefelé a templomi orgonán. Elméleti magyarázatoknál Abrányi Kornél „zene-elmélete“ és Sobe „összhangzattana“ vétettek alapul. Gyakorlati ügyesitésnél Bertini „zongora-gyakorlatai“, Ritter és Schütze chorál-könyveiből vétettek szemelvények.

c. Az összes tanitóságra készülő növendékekkel heti 2 órában éneklési gyakorlatok tartattak Thill Nándor „elemi kar-énektana“ szolgálván vezérfonalul.

Az elmélet begyakorlására czélzólag prot. egyházi énekek egyházi énekek egy- és több szóllamú éneklése miveltetett.

Kicska tanár pedig a kátétant, szláv nyelvet, s a 2-ik csapatnak a zenét, összesen 9 heti órában.

o) **Egyleti s önkéntes gyakorlatok.**

1. *Dalegylet.* — A műéneklést hetenkénti 5 órában, dalkar czimen 163 tanuló gyakorolta *Benka Pál* müénektanár vezetése alatt. A dalkar iskolai ünnepélyek alkalmával ismételve hallatá magát, évzártával pedig hangverseny alakjában nyujta az ifjuságkedvelő műveltebb közönségnek műélvezetet, mely alkalommal történt az Osztroluczky Geyza féle ének-jutalmak kiosztása is. (Lásd alább a zárközleményt.)

A tanulói-dalkar az 1880—81-ik tanévben czím és szám szerint a következő darabokat énekelte: Veni sancte. Szózat. Hymnus. Honfidal (dallama Doppler K.-tól) A nemzeti zászló. Jaj de nagyon gyászos az ég. Csendes alkony. Népdal egyveleg (4 dal) Beteg leány (Egressy B.) Vándor föl (Abt.) Népdalegyveleg Ábrányitól (3 dal.) Alkonycsillag (Tanhäuser dalműből.) Szép örömköny ragyogása Bánk bánból. Kápolna Kreutzertől. Ne szállj el oly korán. A pásztor fiu. Éljen mindig a jó magyar nép, induló. Honfi imája. Szentelt hantok. A párisi ifjuság. Talpra barátim. Induló. „Járjatok be minden földet," induló, Zsasskovszky F.-től. Összesen 22 mű.

Jegyzet. A dalegylet választott tisztjei — a fegyelmes rend fentartása végett — valának: Kemény Árpád főpénztárnok, Povázsay Endre ellenőr, Gazsó Pál jegyző, Orbán Ferencz és Bakos Béla alpénztárnokok.

2. *Az önképzői* gyakorlások szavalásban, műdolgozásban és birálásban folytak hetenkint egyszer tartott ülésben ez idén még Tatay István igazgató elnöklete alatt. Havonkint egy zsengefüzet jelent meg. Nyilvános ülés két izben tartatott érdeklődő művelt közönség bevonásával. Rendes tagok voltak a VII. és VIII. osztályokból 93-an, hallgatótagok az V. és VI. osztályokból 71-en. Összes tagszám 164. Tisztek: titkár (alelnök) *Safáry János*, jegyző *Kemény Árpád*, zsenge szerkesztők *Grimm Zsiga* és *Réthy Dezső*, könyvtárőrök *Helmeczy Károly* és *Kutlik Sándor*, pénztárnok *Nánásy Imre*, ellenőr *Lachata János*, levéltárőr *Kemény Zoltán*. (Az önképző működéséről lesz szó a zárközleményben is.)

3. *A franczia nyelvet* egy felgymnasiumi vegyes csapatnak, összesen 28 ifjunak, évi 10 frtnyi dij mellett, előadta *Moravcsik Géza* tanár.

4. *Zenetanitásban*, a zongoraiskolai 8 zongora használatával — az ingyenes praeparadistákon (lásd fentebb) kivül — részesült, 20 forintnyi évi dij fizetése mellett, hetenkinti 4 órán át, 16 ifju *Benka Gyula* és *Benka Pál* tanárok vezetése alatt.

5. A *rajzolás* nehány, szakszerübb ügyességre törekvő, ifjunak

hetenkinti 3 magánórában, 20 frtnyi dij mellett, előadta *Lányi Gusztáv* tanár.

6. A *disztornász-század* vezetve *Oláh Miklós* tornatanártól évzártakor diszgyakorlat alakjában mutatá fel évi előmeneteleit.

V.

Magyar stilfeladványok.

V-ik oszt. stilvezető Mihálfi.

1. A Nilus. — 2. Aegyptomi mondakör. — 3. Phoeniciai mondakör. — 4. Az aratás. — 5. A vihar. 6. A fenyvesek. — 7. A görögperzsa háborúk áttekintése. — 8. Buda halálának (Aranytól) tartalma. — 9. Elfrida (Arany Lászlótól) tartalma. — 10. Hogyan kell barátokat szerezni. Párbeszéd Socrates nyomán. — 11. Nagy Sándor jellemzése. — 12. Lycurgos jellemzése Plutarch nyomán. — 13. Solon jellemzése szintén Plutarch szerint. — Aquileja megvivása. Verskisérlet alexandrinokban. — 15. Kard és korona. Verskisérlet. — 16. A római köztársasági hősök. — 17. Cserhalom (Vörösmartytól) tartalma, — 18. Cyrus és Romulus eredetének mondái. Összehasonlitás. — 19. Botond bajvivása. Verskisérlet. — 20. Firduzi Sahnaméjából : Sal és Rudabe tartalma. — 21. Sahnaméból : Rustem és Sohrab tartalma. — 22. Kalevala szerint : A vas eredete. — 23. Pompeius jelleme (Mommsen nyomán.)

Szorgalmasabban dolgoztak : Benczur Jenő, Benjács Simon, Goldstein Antal, Kresmárik Elek, Nánásy Géza, Tabajdy József, Tóth Imre (szentandrási.)

VI-ik oszt. stilvezető Moravcsik.

1. Uj Simeon (Tompa költeményének fejtegetése.) — 2. Petőfi lyrai költészete. — 3. Dante (Arany költeményének fejtegetése, Dante eposának alapján.) — 4. A csárda (Lenau „Haideschenke"-jének forditási kisérlete.) — 5 Cyprus-lombok (Petőfi cyklusának fejtegetése.) — 6. A Vezuv (Platen ódájának forditási kisérlete.) — 7. Berzsenyi ódái (értekezés.) — 8. Arany elégiái (értekezés.) — 9. A Gonzales testvérek halála (Herder „Cid"-je 36 románczának forditási kisérlete.) — 10. Petőfi költészetének jellemvonásai. — 11. Vojtina levelei és

ars poetikája (fejtegetés.) — 12. A Cid Zamóra vára előtt (Herder „Cid"-je 28 románczának forditási kisérlete.) — 13. V. Henrik ifjusága (elbeszélés Shakespeare drámája nyomán. — 14. A Cid (Herder művének s forrásainak összehasonlitása.) — 15 Boncourt vára (Camisso költeményének forditási kisérlete.) — 16. A keresztes hadak következményei (értekezés.) — 17. A naphősök közös jellemvonásai a népepopéákban (mythologiai tanulmány.)

Szorgalmasabban dolgoztak: Szokolay Pál, Ungár Manó, Melis István, Tóth József, Návay Aladár.

VII-ik oszt. stilvezető Benka,

1. Az elefánt. (Xántus és Brehm természetrajzi leirásainak nyomán.) — 2. Vörösmarty M. „Szép Ilonka" czimü költői elbeszélésének szépségeiről. — 3. Művészet, költészet, költészettan és költemény fogalmak megkülönböztetése. (Iskolai fejtegetések öntevő feldolgoztatása.) — 4. „Cserhalom" czimű epos szépészeti méltatása. — 5. A földmives az önmivelés serkentője. (Történet — népismei alapon.) — 6. Petőfi „Salgó" czímü költői elbeszélésének szépészeti elemzése. — 7. Az igazi tanuló. (Jellemzés a drámai költészetre tartozó fejtegetések alapján.) — 8. Shakespeare „Julius Caesar" czimű tragediája. — 9. Csak felét higyjük annak a rossznak, mit másokról és annak a jónak, mit rólunk mondanak. — 10. Ne resteljünk tornázgatni! (Szónoki kisérlet) — 11. Minő képzettséget kivánhatni a szónoktól? — 12. A munka nagy áldás. — 13. Alkossunk olvasó egyletet! — 14. Legnagyobb úr, ki maga felett uralkodik. — 15. Tisztelet a gyermeknek! — 16. Kétszeresen segit, ki rögtön segit. — 17. A takarékosságról. — 18. Kölcseynek Berzsenyi Dániel feletti emlékbeszéde elemeztessék. — 19. Sok beszédnek sok az alja. — 20. Csalódásban gazdagodik, ki magával elhiteti, hogy sokat tud. (Az utóbbi feladatok szónoki kisérletek, melyekben a szónoklattani fejtegetések gyakorlati értékesitése volt a czél.)

Dolgozataikban kitüntek: Weisz Samu, Kemény Zoltán, Nánásy Imre, Weiszberger Géza, Szabolcska Mihály, Buday János, Schlesinger Lajos, Schiff Kálmán, Sárkány János, Kicska Dani, Kácser Zsigmond Blau Jenő.

VIII-ik oszt. stilvezető Chován.

1. Semmi sem jutalmazza nagyobb mértékben annak fáradságát, ki a nemzetek szellemi mivoltát ismerni akarja, mint az irodalom tanulmányozása. — 2. Használhat-é jellemes ember vitás kérdéseknél a meggyőződés fegyverén kivül másokat? — 3. Pannonia megvételéről

szóló ének szerzője, kora és művészi alkata. — 4. Erdősi János nyelvtanának ismertetése. — 5. Apáczai Cseri János élete müködése. — 6. Emlékbeszéd Kisfaludy Károly halálának ötvenedik évfordulóján. — 7. Nem okos ember az, ki holnapra halasztja, a mit ma megtehet. — 8. Szerencsés a ki más kárán tud okulni — 19. Mily érzület és miként nyilatkozik Berzsenyi e három ódájában : „a felkölt nemességhez“ „a magyarokhoz“ és „Majláthoz.“ — 10. Gyulai Pál „Szilágyi és Hajmási“-jának műtani ismertetése és méltatása. — 11. Buzditó beszéd. Mielőbb segitséget a vész által sujtottaknak! — 12. Milyen vérmérséklettel biró ember mondható a legszerencsésebbnek? — 13. Legveszedelmesebb az emberek azon faja, mely elég ügyes nagy eszmék czégére alatt küzdeni önző czélokért. — 14. Göthe Egmontjának tragikuma.

Szorgalmasabban dolgoztak : Kemény Árpád, Safáry János, Réthy Dezső, Grimm Zsiga, Povázsay Endre.

VI.

Taneszközök évi gyarapodása.

A) Könyvtári gyarapodás.

(Mihálfi József könyvtárőr közlése.)

1. Vásárlás utján: Müller M. Ursprung und Entwickelung der Religion. — Thaly K. Dunántúli hadjárat. — Kossuth L. Irataim. — Árvizkönyv (szegedi). — Zák. A térképrajzolás elemei. — Zichy. Gróf Széchenyi István. — Szász. Gr. Széchenyi István. — Thomé-Paszlavszky. Az ember. — Thomé-Paszlavszky. Növénytan. — Pokorny. Növénytan. — Kriesch. Növénytan. — Hettner. Geschichte der Deutschen Literatur. — Fraknói. Martinovics-összeesküvés. — Wallentin. Physik. — Beöthy. Rajzok. Brandes. Hauptrichtungen d. Literatur des XIX. Jahrh. — Bulla. A tündér-öv. — Calderon. Az állhatatos fejedelem. Az élet álom. — Camoens. Luziáda. — Corneille. Cid. — Ebers. Uarda. — Feuillet. Sybill. — Gaskellné. Phyllis unokahugom. — Gogoly. A revisor. — Kemény. Férj és nő. — Laboulay. Abdallah. — Losárdi Zsuzsánna. — Moliere. Vigjátékai. — Moreto. Közönyt közönynyel. A szép Diego, — Magyar-orosz, román és tót népdalok. — Ponsard. Galiläi. — Puskin. Anyegin Eugén. — Racine. Bajazet. Iphigenia. Phaedra. — Szász. Salamon. Két szinmű. — Tégner. Frithiof monda. — Thakeray. Vig elbeszélései. — Tolnay. A nyomorék. — Vachott. Költeményei. — Jebb. A görög irod. története. — Creigton. A római nép. — Hettner. Literatur d. 18-ten Jahrh. — Szathmáry. Emberi mivelődés története. — Bähr. Herodotos. — Wahrmund Thukydides. — Rudde. Lehrbuch der Physik. — Szinnyei. Term. tud. és math. könyvészet. — Kutzen. Das deutsche Land. — Szécsen. Tanulmányok. — Thanhoffer. A mikroskop. — Rain. Erziehung als Wissenschaft. — Arany. Aristophanes vigjátékai. — Kertbeny. Könyvészet. — Bubics. Magyarországi várak és városok fa- és rézmetszetei. — Radvanszky. Magyar családélet és háztartás. — Trefort. Emlékbeszédek és tanulmányok. — Das neue Universum. — Lhomond. Viri illustres. — Geikie. Lehrbuch d. physik. Geographie. — Rheinhard. Caesar de bello gallico. — Ziegler. Topographie des alten Rom. — Ezekhez

járultak a következő nagyobb művek folytatékai: Kirchmann. Philosophische Bibliothek. — Geschichte der Wissenschaften in Deutschland. — Gottschall. Der neue Plutarch. — A Kisfaludy-Társaság Évlapjai. — Ranke. Sämmtliche Werke. — Biedermann. Staatengeschichte. — Behm. Geogr. Jahrbuch. — Rautman lexikona. — Ribáry. Képes világtört. — Oncken. Allg. Geschichte. — Jártak a következő folyóiratok és lapok: Kármán. Magyar tanügy. — Abafi. Figyelő. — Ballagi. Prot. egyh. és isk. lap. — Szana. Koszorú. — Szarvas. Nyelvőr. — Gyulay. Budapesti szemle. — Hirschfelder etc. Gymnasialwesen. — Petermann. Mittheilungen. — Kiepert Globus. — Kánitz. Növénytani lapok. — Tewrewk — Heinrich. Philog. közlöny. — Vasárnapi Ujság. — Lovcsányi. Magyar Gea. Összesen: 121 kötet.

2. Ajándék utján: A magy. tud. akadémiától: Almanach. Akadémiai értesitő. Évkönyvek. Közlemények. Értekezések. Monumenta Hung. Hist. Erdélyi országgyül. Eml. Monumenta Archaeol. — Szász. Széchenyi — Thaly. Ocskai. — Ábel. Adalékok. — Wenczel. Bányászatunk története. — Költök tára. — Codex Cumanicus. — Pesty. Eltünt vármegyék. Összesen: 23 kötet.

A magyarhoni földtani társulattól kiadványai 13 kötete.

Franklin-társulattól: Landau. Rajzoló geometria. Scholz. Földrajz. Jablonszky. Politikai földrajz. Összesen: 3 kötet.

Eggenberger könyvkiadó: Brozik-Paszlavszky. Földrajz. — Bartal-Malmosy. Latin gyakorló. — Heller Physikai földrajz. Összesen: 3 kötet.

Lampel könyvkiadó: Cherven. Oszt.-magyar földrajz. — Visontay. Földrajz. Összesen: 2 kötet.

Zilahy könyvkiadó: Pap János. Növénytan. 1 kötet.

Steiner könyvkiadó Pozsonyban: Dávid. Görög ny. elemei. 1 k.

Ifj. Csáthy könyvkiadó Debreczenben: Török. Emberi élettan, 1 k.

T. Réthy Vilmos ur: Az aradi iparkamara jelentései 1878—79-röl. 2 kötet.

T. Chovan Károly ur! Népszerű természettud. értekezések. 16 füzet.

T. Tatay István ur: Réthy L. Magyar pénzverő izmaeliták. 1 k.

Weinberger Izidor tanulótól: Neumann. Világtört. tankönyve, Staudt Pétertól: egy ó-szláv énekeskönyv. — Walther Mátyástól: Calendarium pro 1836. Összesen: 3 kötet.

Évi értesitőiket megküldték a következő tanintézetek: *Főiskolák*: debreczeni. bécsi polytechn., eperjesi, József műegyetem, kecskeméti, kolosvári egyetem, máramarossziget, magyaróvári gazd. nagy-enyedi, pápai, pozsonyi, sárospataki, soproni; *főgymnasiumok*: bajai, belényesi, budapesti kegyesrendi, budapesti evang., budapesti kir. kath., buda-

pesti egyetemi kir., budapesti tanárképző gyakorló, budapesti ref., csík-somlyói, debreczeni, egri, esztergomi, fehértemplomi, győri, hódmező-vásárhelyi, iglói, jászberényi, kalocsai, kassai, kecskeméti kath., késmarki, kiskúnhalasi, kolosvári unitárius, losonczi, marosvásárhelyi, miskolczi, nagykanizsai, nagykőrösi, nagyszebeni, nagyváradi, nyitrai, pápai, pécsi, pozsonyi kath., rozsnyói ev., rozsnyói kath., selmeczbányai, soproni kath., szegedi, székely-udvarhelyi, temesvári, trencséni, ujvidéki, zombori; *nagy- és algymnasiumok:* aszódi, békési, békéscsabai, beszterczebányai, bonyhádi, csurgói, debreczeni kath., gyönki, karczagi, keszthelyi, marosvásárhelyi kath., mezőtúri, miskolczi evang., munkácsi, nagyszalontai, nyíregyházi, pápai kath., sajó-gömöri, selmeczbányai kath., szathmár-németi, szentesi, trsztenai, ujverbászi, veszprémi, szerajevói; *reáliskolák:* budapesti II. VI. és VIII-ik kerületi, debreczeni, kassai, nagykállói, pancsovai, pécsi, szegedi, székely-udvarhelyi, székesfehérvári; *szak- és elemi iskolák:* bajai tanitó-képző, b.-csabai leányiskola, b.-gyulai polgári iskola, budapesti keresk. akad., budapesti felsőbb leányiskola, csáktornyai elemi, Horák-féle zongoraiskola Bécsben, losonczi tanitóképző. Összesen: 104.

Az ajándékok összege: 173 kötet.	
Az 187$^{9}/_{80}$-ki tanév végén volt kimutatva összesen:	10,222 kötet.
Az idei gyarapodás tett összesen	294 kötetet.
A főgymnásiumi könyvtár áll összesen	**10,516** kötetből

Azonkívül *az önképzői könyvtár* tavalyi létszáma = 298 mű 485 kötetben ezidén szépszámu értékes könyvekkel szaporittattak, számszerint 70 művel 113 kötetben, mihez képest a jelen állomány = 368 mű 598 kötetben.

B) A régiségtár gyarapodása.

(Mihálfi József őr közlése.)

Főgymnasiumunk tanulói ajándékoztak: a VIII-ból: Novák Gy. 1 db. e.; VII-ből: Weiszberger Géza 1 db. r.; VI-ból: Székács Pál 3 db. r.; V-ből: Hanacsek B. 1 db. e.; IV-ből: Liska János 1 db. e., Spät B. 1 d. e., Pollák Gyula 2 db. e. Füchsl Frigyes 1 db. r. Dedinszky A. 1 db. r Braun Mór 1 db. r. Goldmann Ignácz 1 db. 1,; III-ból: Engel Sándor 1 db. e., Weisz P. 1 db. r, Krebsz D. 1 db. e., Salacz L. 1 db. e., Kéry Zoltán 1 db. r. Hellebranth F. 1 db. réz és II-ból: Benczúr Gy. 1 db. ezüst régi pénzeket. Csepcsányi Károly IV-ből pedig 1 db. 5 frtos Kossuth-féle bankjegyet.

A régiségtár rendezése még nem lévén befejezve, annak ismertetése ez évi értesitőből még elmarad.

C) **A physikai tár gyarapodása.**

(Közli : Chován.)

Az 188°/₁-iki tanévben vásárlat útján szereztetett.

1. Emeltyű aczélrúddal súlyokkal. 2. Ütközőgép elefántcsont golyókkal 3. Melloni-féle thermomultiplicator. 4. Bevezetési tekercs roham szaggatóval. 5. Esőmérő — Van e szerint e tárban önálló teljes készülék összesen 139 darab.

A természetrajzi tárak ez év folytán nem gyarapodtak.

VII.

Alumneum.

Dlhányi ephorus közlése.

A beirt 190 alumnus közül évzártáig maradt 186, kik közül:

1.,	45 frtjával teljes fizető volt	50,
2.,	olcsón élelmezett, még pedig	
	29 frtjával	50,
	25 „	47,
	15 „	4,
	13 „	10,
3.,	egészen ingyenes	29.

Az esti konviktusban, 34 frtnyi évi dij fizetése mellett, részt vettek 50-en.

VIII.

Évi események.

Az 188⁰/₁-iki tanítást *megnyitottuk* szeptember hó 6-án reggeli 8 órakor. *Bekebleztetett*: *nyilvános* tan. 496 s így 33-mal több mint tavaly; *magán* tan. 22 s így 10-zel kevesebb mint tavaly; összes létszám 518. Tavalyhoz képest ezidén egészben véve a létszám emelkedett 23-mal. A tanév lefolyását a maga szabályosságában mi sem zavarta, kivéve a Szarvast is körülözönlött szokatlan magasságú *árvíz* annyiban, hogy ez húsvét tájt több napon át még a vasuti közlekedést is lehetetlenné tevé, nem kis bajára ép ekkor ünnepelni távozott ifjuságunknak. Egyébiránt az *egészségi viszonyok ifjuságunk közt*, eltekintve veszélytelen jellegű torokfájási esetektől és egy III. osztálybeli fiunak ínlázban lett kimulásától*), egészben véve ez idén sem panaszlandók. Annál mostohább volt ez év a *tanárkarra nézve*. Ugyanis 3 tanárnak rövidebb tartamu betegségérül nem szólva, *Szendy György* az intézet eme derék munkaereje, kinek mesteri tanításáról — különösen a mathematikai és zenészeti szakban — nem egy tanítvány tesz tanuságot országszerte, — még a tanévnyitás előtt 2 hónappal makacs, veszélyes jellegű gyomorhurutban megbetegülvén, a meg-megujuló baj miatt, a tanév legnagyobb részén át helyettesítendő vala, nem csekély bújára kartársaknak és ifjuságnak. Ehez járult, minden betegségi előzmény nélkül, egy egészen *váratlan gyászeset*: január 28-án t. i. a 62 év dacára folyvást ifjui erőt, elevenséget mutató s még hosszu életet igérő *Szemian Dénes* kimult agyszélhüdésben, hirtelen árvaságra juttatva egy közszeretetű jó családon kivül, III-ik osztályunk népét, mely rajta a kötelességhű óvón és ernyedetlen szorgalmu oktatón sok szeretettel és figyelemmel függött volt. Szemian Dénes a szarvasi főgymnásiumnak 32½ éven át volt buzgó tanára és jelleménél fogva tanártársainál, nemkülönben a közönségnél minden időben szeretet és tisztelet tárgya, ugy is mint a ki magában a jó protestanst és hű magyart egyesíti vala. A bölcsészet-istenészeti tanpályát Pozsonyban végezte; pár évet ugyane szakoknak a hallei egyetemen is szentelt;

*) Orbán György † dec. végén.

ezt előzve és követve nevelősködött; s az ekkint eszközölt előképzés nyomán lett ő 1848-nak nyarán Szarvasra az akkor elhunyt Benka Györgynek, mostani 2 jeles Benkánk atyjának helyébe I. osztályi rendes tanárrá választva. Most ott Vajda Péter, Benka György, Molitorisz Adolf, Lukesch Flóris — mindannyi áldott emlékük — társaságában. Köszönettel jegyezzük viszont fel, hogy az iskola életén ekként ütött érzékeny rést a patronatus sietett azonnal és telhetőleg célszerüen betölteni, még pedig azzal a fiatal férfiuval, kit hasonló állásra — ismeretei és ügyességei sokoldalusága, ugy ifjuságkedvelő humanus lelkülete és nevelői-tanítói munkaörvendése tekintetébül az egyházmegye még 1876-ban előjegyzett volt, *Gajdács Pál* személyében, ki azóta a hozzácsatolt várakozásokat nemesen igazolá. Gajdács Pál, bár talán bensőbb hivatással tanodai (s mellesleg szépirodalmi) működésre, voltakép lelkészi pályára készült volna s innét át is hozta hozzánk a legjobbat : a vallásos kedélyt. A theologiát és philosophiát Pozsonyban 3 évig tanulta; majd a berlini és hallei egyetemeken ugyanezekben a tudományokban 2 éven át képzé magát; s befejezésül tanulmányos utazást tett Svájcban, Német-, Francia- és Angolországokban. Tanított először Szarvason (helyettesképen 1876-ban); utóbb 1878-tól jelen év elejéig B.-Csabán a polgári leányiskolában. *Lelkészszé* képesittetett 1872-ben; *tanári oklevelet* nyert 1879-ben. Folyó évi március eleje óta köztünk az iskola jó szellemének egyik szerény geniusa.

Az ifjak *szorgalma* ez idén sem mutatott csökkenést. Nyilatkozott az nemczak a kötelező órák, tárgyak, hanem az egyleti élet körében is. Igy a Benka Pál vezetése alatt fennálló *dalegylet* ezévi tagszáma 163, kik is 3 csoportban, koronkint egy tömegben, heti 5 órán át gyakoroltattak azon 22 mű összhangzatos dallásában, melynek címeit IV. alatt az „Előadott tantárgyak vázlatában“ közöltük. A jelen évi közvizsgai *hangverseny* műsorozata a következő : 1) Vándordal, énekli a dalkar. 2) La Campanella, zongorán játszva Szutter Vilmos tanulótól. 3) Népdalok, énekli a dalkar. 4) Szavalás Safáry János tanulótól. 5) Beteg leány (Egressi B.) énekli a dalkar. 6) Szavalás Nánásy Imre tanulótól. 7) Egyveleg m. népd. énekli a dalkar. 8) Kápolna (Kreutzertől) énekli a dalkar. 9) Legenda Wieniawszkitól, hegedűn játszva Kuczkay Zoltán tanulótól, Szutter Vilmos zongorakiséretével. 10) Szép örömköny (Bánk bánból) s a Nemzeti Zászló, énekli a dalkar. 11) Szavalás Grimm Zsiga tanulótól, 12) Párizsi ifjuság, énekli a tanulói dalkar. Végezetül az *Osztroluczky Géza-jutalmak* kiosztása s utána a szokásos zárinduló. — Az *önképzőben* a

nagyobb ifjak ez idén még nagyobb tömegben vettek részt, lévén a rendes tagok száma 93, a hallgatóké 71, s igy összes tagszám : 164. Eredményeit ez idén is 2 nyilvános ülésben mutatá be a közönségnek. Utóbbi fellépésnél a műsorozat imez volt: 1. Apotheosis, szavalja Kemény Árpád. 2) A nők „Toldi szerelmében", irta s felolvassa Réthy Dezső. 3) A fogoly lęngyel (Csengey) szavalja Szinger Ferenc. 4) Rózsavölgyi halálára, szavalja Wolf Vilmos. 5) Dalok, irta s felolvassa Grimm Zsiga. 6) A bajusz (Arany J.) szavalja Nánási Imre. 7) „A dalnok bújáról", irta s felolvassa Safáry János. 8) Ebéd után (Petőfi), szavalja Gálik Mihály. 9) Tetemre hivás (Arany J.) szavalja Réthy Dezső. 10) Az öreg honvéd, irta s felolvassa Szabolcska Mihály. 11) Az obsitos, szavalja Köles Sándor. 12) Petőfi költészetéről, irta s felolvassa Kemény Árpád. 13) Az utolsó alamizsna, szavalja Grim Zsiga. 14) Búcsu (Eötvös), szavalja Helmeczy Károly. — *A dísztornász-század* ez idén is szorgalmasan gyakorolta magát Oláh Miklós avatott vezetése alatt, és díszgyakorlatait a közönségnek is bemutatá junius 20-án. — Az *önkéntes nyelvtanulást* illetőleg érdemesnek látjuk feljegyezni, miszerint ezidén a *francia* nyelvet 28 ifju tanulá *Moravcsik Géza* előadása mellett.

A nyári *zár-vizsgálatok* programm szerint szokott időben és módon folyának le, jelesül:

az érettségi irásbeli vizsgák máj. 12—18;

a tudományok összefüggőbb egészben való megismétlése máj. 23-tól, junius 11-ig; illetve a 2 alsó osztálylyal, hol a censurákat is ez a forma pótolja, jun. 20-ig;

a 6 felsőbb osztálylyal a szigorlatok jun. 12—20-ig;

az érettségi szóbeli vizsgálat jun. 1. 2. 6. 22. 23;

a képezdei nyilvános vizsga jun. 20. d. u.

tornászati díszgyakorlatok jun. 20. esti 5—7 órakor;

a főgymnasium ünnepélyes közvizsgálata jun. 21-én, bezárva este hangversenynyel a díszteremben;

tanitóképesitő vizsgálat jun. 23. d. u.

magántanulók vizsgálatai jun. 27—jul. 3.

Az évzárti *vizsgálatok osztályozási eredményeit* következőkben mutatjuk ki :

I. oszt. Az évzártáig megmaradt 89 közül vizsgát nem tévén 9 mt., vizsgáltatott 80, még pedig 13 jeles, 32 jó, 31 elégséges, 4 elégtelen osztályzattal.

II. oszt. Az évzártáig megmaradt 72 közül vizsgát nem tévén

3 mt., vizsgáltatott 69, még pedig 14 jeles, 22 jó, 28 elégséges, 5 elégtelen osztályzattal.

III. oszt. Az évzártáig megmaradt 69 közül vizsgát nem tévén 4 mt., vizsgáltatott 65, még pedig 17 jeles 17 jó, 25 elégséges, 6 elégtelen osztályzattal.

IV. oszt. Az évzártáig megmaradt 52 közül vizsgát nem tévén 2 mt., vizsgáltatott 50, még pedig 7 jeles, 21 jó, 22 elégséges osztályzattal.

V. oszt. Az évzártaig megmaradt 55 közül vizsgáltatott 45, még pedig 9 jeles, 29 jó, 15 elégséges, 2 elégtelen osztályzattal.

VI. oszt. Az év zártáig megmaradt 57 közűl vizsgáltatott mind, még pedig 9 jeles, 29 jó, 17 elégséges, 2 elégtelen osztályzattal.

VII. oszt. Az évzártáig megmaradt 61 közül vizsgát nem tévén, 1 mt., vizsgáltatott 60, még pedig 26 jeles, 20 jó, 13 elégséges, 1 elégtelen osztályzattal.

VIII. oszt. Az évzártáig megmaradt 57 közül vizsgát nem tévén 1 mt., vizsgáltatott 56, még pedig 16 jeles, 24 jó, 16 elégséges osztályzattal.

Összevonván immár mind a nyolc osztály osztályzási eredményeit, az évzártáig maradt 512 ifju közűl vizsgálatot nem tett 20, tett 492, kik közöl: *jeles* 111, *jó* 194, *elégséges* 167, *elégtelen* 20.

A szóbeli *érettségi vizsgálatokat* — főti szt. nagyságos *dr. Szeberényi Gusztáv* püspök urtól nyert megbizatás alapján — *vezették az egyházmegye elnökei:* nagys. *Osztroluczky Géza* és nt. *Áchim Ádám* urak, nagytiszt. *Sárkány Ádám* érd. esperes és nt. *Petz Gyula* főisk. tanácsos urakkal. Vizsgáltatott pedig 51 nyilvános tanulónk ily eredménynyel.

kitünő (praecl.) lett 6, névszerint: Dedinszky Sándor, Fábry Pál, Kemény Árpád, Réthy Dezső, Safáry János, Wolf Vilmos;

jeles (laud.) lett 5, névszerint: Erős Gyula, Korosi László, Mátéffy Pál, Mikecz Ödön, Povázsay Endre;

jó lett 20;

elégséges lett 20.

Leendő *tanpályájájukat* tekintve, ilyenül nevezték: a theologiát 9-en; a bölcsészetet s általán tanársági előképzést 4-en; a gyógytudományt 4-en; a jogot 8-an; a gazdaságtudományt 11-en; a hadtudományt 5-en; a technikát 2-en st. st.

A VIII-ik osztálynak 51 fölötti 5 nyilv. tanulója tanítósági szakirányban készülvén, tanitó-képesitő vizsgát tett. *Tanitókká lettek képesitve* névszerint: *Gazsó János, Kovács János, Novák Gyula, Szlovák Gyula, Ternovszky Soma.*

Következik az osztott *jótéteményeket*, *ösztöndijakat és jutalmakat* felsorolnunk. *Jótétemény* cimen emlitjük, hogy: *111-en olcsón, 29-en ingyen élelmeztettek; — tandijtól* pedig *felmentve* 20-an valának.

Ösztöndijt nyertek:

az illető kir. alapitvány-igazgatóságtól *Jettim dijt* 1: Kemény Zoltán (VII. oszt;) — a magyarhoni ág. hitv. ev. egyetemes bizottságtól *Teleki-Róth Johanna-dijt* 5-en, n. m. Dedinszky Sándor, Kemény Árpád, Povázsay Endre, Réthy Dezső, Safáry János (VIII.) továbbá saját főiskolai tanácsunktól, még pedig: *Beyschlag-Töltéssy Samu féle dijt* (=40 frt) Frankó Béla (VIII.), — *Urszinyi Andor dijt* (25 frt) Fábry Pál (VIII.) — *Németh István-féle dijt* (25 frt) Kicska Dani, — *Boczkó Dániel-dijt* (24 frtjával) ketten: Pazsiczky József és Sárkány János (VII.) — egy *Haviár Dániel-dijt* (14 frt) Mótyan János (VII.)

Jutalmakat kaptak, még pedig rendszeresitett *gymnásiumi jutalmakat.*

a *bányakerületi alapból* — 10 frtos és kisebb részletekben — 16-an u. m. Barcs Ferencz, Gálik Mihály, Mátéffy Sándor, Lachata János, Leszich László (VII.), Garay Endre, Szokolay Pál (VI.), Benjács Simon, Esztergály Dezső, Fábriczy Soma, Kresmárik Elek (V.), Ruzsicska György, Szauer Károly (IV.), Kurcz Fülöp, Likavecz Antal, Povázsay György, Wágner Dani (III.);

egy-egy „*Bolza Amália grófnő*“ *aranyat* Wolf Vilmos, Buday János, Nánásy Imre, Török Zoltán, Weisz Samu, Nánásy Géza;

a *Party Perencz* (10 frtos) *jutalmat* Liska János (IV.)

a *szarvasi festők jutalmát* (8 frt) Melis István (VI.)

a *Vozárik Pál-féle* csabai jutalmat (8 frt) Michnay Gyula (VII.)

a *Szarvasi Nőegylet* egy-egy (összesen 2) aranyát Tabajdy József és Benczur Jenő (V.)

Zsilinszky Mihály rajzjutalmát (8 frt) Zvarinyi Lajos (VI.)

Dr. Fuchs Ede aranyát Návay Aladár (VI.)

Debreczeni Endre jutalmát (5 frt) (VI. oszt. stilj.) Ungár Manó;

Székács püspök jutalmát ($5^1/_2$ frt) Kóródy Ferencz (IV.)

Balthazár József (m. kir. államvasuti pénztár-ellenőr) ez idén először osztott 10 frankos aranyát: Melis János (IV.)

Dancs Béla ezüst tallérját Grajfel György (III.)

Továbbá: Osztroluczky Géza-féle énekjutalmat kaptak: 7 frtjával Kemény Árpád, Povázsay Endre, Gazsó Pál, Safáry János; 5 frtjával: Baumer Gyula, Novák Gyula, Nánásy Imre, Schulmeister Márton; 4 frtjával: Nánásy Géza, Székács Pál, Szokolay Pál; 3 frtjával: Orbán Ferencz, Liska János; 2 frtjával: Schiff Fülöp, Szauer Károly;

Tanszeri gyüjteményeink ez idén is, főkint vásárlat utján, szépen gyarapíttattak (Lásd: VI. „Taneszközök gyarapodása“ cim alatt.) Igy nevezetesen a könyvtár és physikai tár, — utóbbi nem annyira számos mint értékes eszközökkel.

A *főgymnásium anyagi tőkéinek* gyarapitására szintén nyujtattak *adományok*, melyeket ezennel nyilvános köszönettel jegyzünk fel.

A *tanári nyugdij alapra:* a *szarvasi takarékpénztár* ujfent 75 ftot, dr. *Kramer Károly* m.-berényi főorvos ur 10 frtot, *Torkos Imre* p.-szt.-tornyai tisztartó ur, még pedig évenkint leendő ismétlés igéretével, 25 frtot; *Nagy Ferenc* dobozi tanitó ur, szinte évenkint ismétlendő 5 frtot; *Áchim Ádám* esperes ur 25 frtot; *Albrechtovics Péter* kondorosi kasznár ur 6 frtot; *Kvacsala Jánosné* szarvasi birtokosnő 10 frtot; *Török Imre* makói ügyvéd ur – fiának bucsuzása alkalmából — 25 ftot adományoztak, — mely adományokhoz *dijtalan pótvizsgák* és egy bizonyitványadás, ugyszinte egy utóvizsga alkalmából az igazgató által gyüjtetett (köztük Jancsik Mátyás tanulótól 10, Kovács Imre számtartó, urtól szintén 10 frt) összesen 84 ft. És igy a tanári nyugdij alap gyarapittatott jelen tanévben összesen 265 frttal, mely összeg a tavalyi e cimü pénzek módjára azonnal tőkésitve lett.

Az alumneumra a szokásos szuplikácion kivül, ajándékozott a szarvasi takarékpénztár 50 frtot.

Dalló ifjaink nagy mecenása *Osztruluczky Géza* felügyelő ur az 1882-iki *hangverseny jutalmi alapjául* ujfent letett *ötven* forintot.

A tavalyi értesitőben jelzett *Szinovicz-féle hagyatékról* folytatólag jelentenem kell, hogy erre nézve a magyarhoni ág. hitv. ev. konvent, mint általános örökös, elhatározta *Szeberényi István* ügyvéd urral mint a követelő Szinovicz rokonok képviselőjével egyezségre bocsátkozni, melynek a szarvasi főgymnásiumra szóló eredményét (a végrendelet szerinti 1000 ftos ösztöndijtőkét, sőt igéret szerint ezen felül) remélhetőleg a jövő évi értesitőben fogjuk jelenthetni.

Balthazár József ur, egykor főgymnasiumunk növendéke, most a m. kir. államvasutaknál pénztár-ellenőr, egy jutalom-alapitványt tett, mely szerint évenkint (ez idén először) egy 10 frankos magyar aranyat kapjon oly szarvasi születésü tanulónk, ki magyar nyelvben s érzületben határozott haladást mutat fel.

A főgymnasiumi pénztár ez évi jövedelmei 30500, kiadásai 29500 ftra rugnak kerekszámmal.

IX.

Tudnivalók a jövő tanév megnyitására nézve.

Az *188¹/₂-iki tanévre a felvételek és beiratások*, kapcsolatosan a tandijféle pénzek szabályszerü előrefizetésével, ugyszinte az *első osztályra nézve* megkivántató *rövid* felvételi vizsgálatok augusztus hó 31-én kezdődnek. *A javitó vizsgálatok* ki vannak tűzve *szept. 3-ára*, még pedig reggeli 8 órára algymnasiumi, d. e. 10 órára felgymnásiumi ifjakkal.

A beiratkozások záródnak s a tanitás minden osztállyal megkezdetik szept. 5-én reggeli 8 órakor.

Nem dijmentes ifjakra nézve a felvétel egyik akadályául szolgál, ha előre-fizetendőknek elöre-fizetését nem teljesítik.

Szabályellenes *megkéséstől* kivánva óvni, az érdekletteket tisztelettel figyelmeztetjük, hogy rendtartásunk szerint az *önkenyes mulasztás*, év elején csak ugy mint év folyamában és zártakor, *tanulói jellembe vágónak tekintetik*, s ezért az *ily értelmü későnjövetel* az illetőket *elüti a felvételtől.*

Magántanulók rendszerinti felvétele szintén tanévnyitáskor vagy nem sokkal ezután történik és csak igazolt *törvényes előzmények* alapján.

Az itteni iskolázás *anyagi feltételeire vonatkozólag* azok számára, kik e részben tájékozást óhajtanak, feljegyezzük a következőket, *főkint a tanévnyitás alkalmából igénylett fizetések tekintetéből.* Az *igazgatónál egész évre előre* ki kell fizetni : *tanszerpénz* cimen 1 frt 20 krt. *tornapénz* cimen 3 frtot, *rajzpénz* cimen (de ezt csak I. osztálytól V-ig járók részről) 2 ftot, és *teljes tandij* cimen 14 ftot, mely utóbbinak félére nézve, ha kivántatik, február 1-ig várakozás engedtetik. A rendes tandijt, melyet felekezeti különbség nélkül minden nem patronatus-fiak fizetnek, itt azért neveztük „teljesnek,“ mivel a fentartó testületek fiai leszállitott mennyiség kedvezményében részesülnek, fizetvén e jogcimen a békési ág. hitv. ev. esperesség fiai csak 10, s szarvasi róm. kath. és ág. hitv. ev. fiak, mint kiválóan patronatus-gyermekek, csak 6 frtot egész évre. — *Az alumneumi ephorusnál* az itt élelmeztetni óhajtók, hahogy nem ingyenesek, fizetnek különbség nélkül *szerpénz* (gyógyszertárra, evőeszközökre) cimen 1 frtot, *tápdij* cimen,

még pedig *egész fizetőül* egész évre 44 frtot vagyis félévenkint előre 22 frtot; *ólcsón élelmezettül* a) ha evang. nem patronatus-fiak 28 frtot (vagyis félévre 14 frtot előre); b) ha patronátus-fiak 24 frtot, vagyis félévre 12 frtot előre; c) ha a) szerint féldijmentesek, ugy 14 frtot előre; d) ha pedig b. szerint féldijasok, ugy 12 frtot előre. — Az *esti konviktusban* részt venni kivánók, e cimen fizetnek 34 frtot egész évre, vagyis 17 frtot félévenkint előre. *Az első osztályra nézve* megkivántató, rövidke, csakis az elemi képesitettség kitapintatásáig terjedő, *felvételi* vizsgák *dijtalanul* történnek. Az *énekiskolába és disztornára* járás cimén semmi *dij nem szedetik. A zongoraiskolába* járók, ha nem tanitóképzőbeliek, évi 20 frtot fizetnek. A rendszeresen elő nem adott uj nyelvekből és technik. rajzból, festésből stb. szakértő férfiak magánórákat hirdetnek önszabta dij mellett. Rendszeresen előadott, ugynevezett kötelező tárgyakban *oly tanárral, ki az illető ifjakat* ugyanazon tárgyban vagy tárgyakban nyilvánosan tanitja és vizsgálni vagy osztályozni fogja, *privátázni*, tehát fizetéses magánórákat tartani, a tanári karnak évek hosszu során át fennálló önszabályzata szerint, *tiltva van.* — *Cserehelyek*, ugyszinte tanulóknak *alkalmas szállások* iránt milyenek csak tisztes családkörökkel viszonyban, főkint szülőket pótolható családanyák gondozása mellett létezhetnek, az illető osztályfő s különösen az *ephorustanár* szolgál a hozzá bizalommal fordulóknak részletes tájékozással, még pedig ingyenes szivességből és önzetlen nevelői kötelességtudatból.